

KLASSE

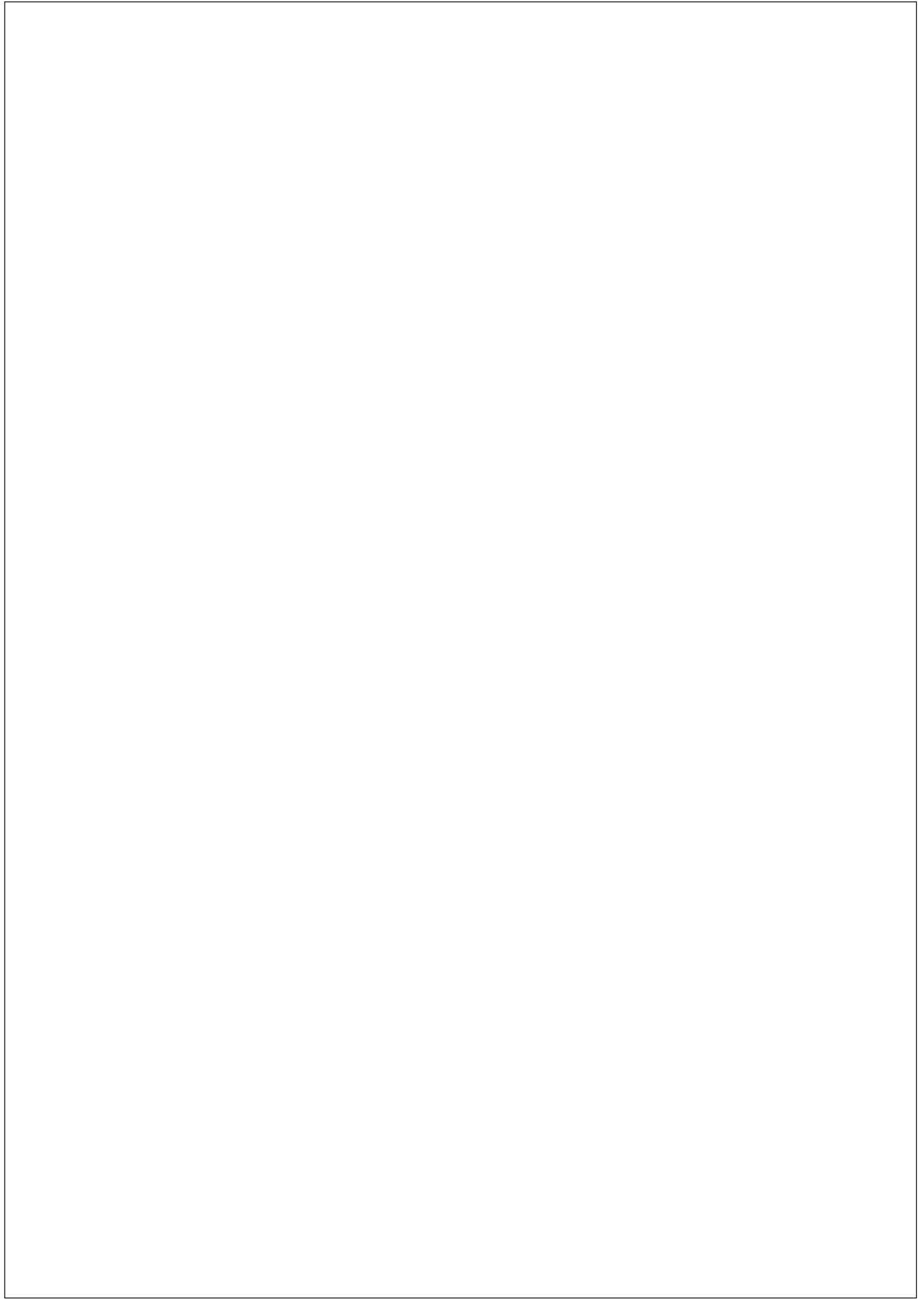
Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

«WAT WE ZELF DOEN,
DOEN WE BETER!»

*De autonome
school*

MEI 92

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen
Uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs

Redactie

Leo Bormans
Patrick De Busscher
Gaby De Moor

Koningsstraat 138 8ste verdieping
1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
Tel. abonnementen en administratie 02-211 46 58
Telefax 02-211 46 61

Productiesecretariaat

Anny Lecocq

Administratie

Diana De Caluwé

Verantwoordelijke uitgever

F. De Smul

Voorzitter Redactiecomité

J. Helincks, directeur-generaal

Foto's : Luc Daelemans

Cartoons : Dirk Vercamp

Lay-out : Artefact, Leuven

Gedrukt op de persen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departementen Onderwijs en Leefmilieu & Infrastructuur.

Verspreiding : elke Vlaamse school krijgt telkens twee gratis exemplaren van KLASSE

Abonnementen

- 700 fr. per jaar (10 nummers)
- Speciaal tarief uitsluitend voor leerkrachten : 450 fr. op rekening-nummer 091-2203004-66 van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Informatie en Bibliotheek, Koningsstraat 150, 1000 Brussel, met vermelding van naam, voornaam en adres.

Uw onderwijsliteratuur :

Centrale Bibliotheek
Koningsstraat 150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 53 73
Uitlening per post:
Tel. 02-210 53 80

Uw vragen over onderwijs :

Centrum voor Informatie en Documentatie
Koningsstraat 150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 54 00

Als scholen nu eens meer zélf mochten regelen...

VIZIER p. 4

Computers op school : het kan beter. ACTIE p. 14

Leraars en stress. FORUM p. 27

VIZIER

p. 4-13

De overheid wil de scholen **meer autonoom** geven. Maar willen de scholen dat wel ? Bij het antwoord op die vraag stoten de onderzoekers op drie types van scholen. En de verschillen zijn groot. Vooral voor het personeelsbeleid willen scholen op eigen benen staan. Maar is dat ook mogelijk en wat zijn de gevolgen ? Een spraakmakend onderzoek.

ACTIE

p. 14-17

- Hoe ver staan we met **computers op school** ? Vlaanderen vergeleken met de rest van de wereld.
- **Schroot** : een project rond de «vergeten jeugd».
- Stiekem kijken : **jongeren en televisie**.

GIDS

p. 18-21

- **Wie gaat dat betalen** ? De financiering van ons onderwijs zal voor problemen zorgen.
- **Hoe vrij zijn de scholen** ? Wat wordt centraal geregeld en wat kan de school invullen ?
- **Buitenlandse cursussen** voor Vlaamse leraars.

PERS

p. 22-23

Uw maandelijkse **knipselmap** over onderwijs.

FORUM

p. 24-27

- **Schoon Vloms** : taalzorg op school.
- De computer ontleedt **de opmerkingen van leraars** voor de klas.
- Knelpunt : hoe gaan leraars om met **stress** ?

DE INFOLIJN

p. 29

Drie telefoonlijnen staan dagelijks open voor uw vragen. Het topje van de ijsberg vindt u in de infolijn.

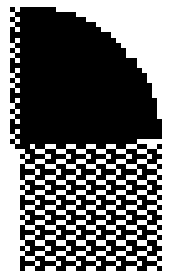
IDEE

p. 31-34

Drie bladzijden ideeën voor **dynamisch onderwijs**.

ZILVER

Dit is KLASSE nummer 25. Zilver dus. Een feestje voor de lezers kan er niet meer af. Ze zijn ondertussen al met tienduizenden. Maar een persoonlijke groet aan u, beste lezer, dát kan wel. Met dank voor het vertrouwen, de stimulerende interesse en de permanente dialoog die we met u mogen voeren over datgene wat ons bindt en boeit : onderwijs. Houden zo.

«WAT WE ZELF DOEN, DOEN WE BETER !»

(ALS WE DAT TENMINSTE WILLEN)

Het zijn modewoorden in onderwijs : meer autonomie en minder regels. De-regulering betekent een sterke afname van de externe regelgeving door het *Departement Onderwijs* om de autonomie van elke school te bevorderen. Een onderzoek van de *Vlerickschool voor Management* gaat na of de

scholen dat wel wensen en op welk vlak : de lessenroosters, het onderwijstype, het studieprofiel, de leerplannen, het personeel, promotiekansen, loon naar werken, financiës, de missie en het profiel van de school, de administratie enz.

Over het algemeen staan de scholen niet te springen om

meer autonomie te krijgen. Minder dan twintig procent van de gecontacteerde directeurs wensen uitdrukkelijk een grotere autonomie in meerdere domeinen van het schoolbeleid. Alleen op personeelsvlak willen ze duidelijk meer armslag.

De studie gaat er niet vanuit dat de overheid een probleem is en dat de enige goede overheid, de kleinst mogelijke is. Integendeel. Wel moet de overheidsorganisatie verbeteren, in samenwerking met de scholen. Die scholen verschillen echter aanzienlijk. De onderzoekers stuiten op drie zeer uiteenlopende types van scholen. Daarin herkent u zeker uw eigen school en haar behoeften. Een nieuwe regeling zal in elk geval met die verschillen rekening moeten houden.

De onderzoekers stellen voor om aan de regel «wat we zelf doen, doen we beter» toe te voegen «als we dat tenminste willen». Die «wil» zal ook de veranderingen bepalen die in de lucht hangen. □

WENST UW SCHOOL MEER AUTONOMIE VOOR...

1. HET CURRICULUM : NEE

Het onderwijstype, het studieprofiel, de lessenroosters en leerplannen... laat ze dat maar centraal regelen zegt de grote meerderheid van de directies. «Scholen programmeren er maar op los, niet in het belang van de leerling, maar van de school. Hierdoor ontstaan onevenwichten en overlappingsen in dezelfde regio», schrijft iemand. De directies willen vooral de mogelijkheden tot overstappen voor leerlingen garanderen, duidelijk blijven voor ouders die moeten kiezen en zinloze concurrentie tussen scholen vermijden. Alleen over de leerplannen is er discussie. Sommigen willen die zo strak mogelijk en hebben maar een beperkt vertrouwen in hun leerkrachten op dit vlak. Zij verkiezen ook de inspectie uit te nodigen als er twijfels of klachten zijn, in plaats van zelf in te grijpen. Anderen willen meer autonomie om méér of minder leerstof te kunnen geven, om overlappende leerplannen te verlichten, om beter te kunnen inspelen op de specifieke behoeften van de leerlingen of om de leerkrachten meer armsglag te geven.

2. HET PERSONEEL : JA

Nagenoeg alle directies zijn het erover eens dat zij te weinig autonomie hebben voor personeelsaangelegenheden. Een van de meest storende reglementeringen is ongetwijfeld de re-affectatie. Ook de machteloosheid tegenover de vaste benoeming en de reglementering van bekwaamheidsbewijzen zijn voor veel directies bijzonder storend.

De meningen zijn wel verdeeld over een meer flexibele verloning van hun personeel. Alle directies die aan het hoofd staan van een regelgerichte school zijn tegenstanders van

zo'n regeling. De meeste scholen uit de leerlinggerichte groep zijn voorstanders. Dat onderscheid komt later nog aan bod.

Veel directies beklemtonen de behoefte aan een meer geprofessionaliseerd ondersteunend kader voor hun schoolbeleid. Hun

probleem is niet het tekort aan mensen maar de gebrekkige kwalificatie van het personeel dat een beleidsondersteunende functie zou moeten kunnen vervullen. Zij missen vooral experts voor informatica en financiës.

3. DE FINANCIËS : NEE

Over het algemeen vinden de directies dat zij over voldoende autonomie beschikken voor het financieel en materieel beheer van hun school. In het gemeenschapsonderwijs vindt men de SABMO's en de lokale raden een positieve evolutie. Al zit de vrees voor negatieve ervaringen er ook dik in. De middelen van het gebouwenfonds zouden onder de scholen zelf moeten worden verdeeld om in dringende gevallen onmiddellijk te kunnen

ingrijpen (lekkende daken, ondergelopen speelplaatsen enz.).

Enkele directies klagen ook over het sterk leerlinggebonden financieringssysteem, vooral in kleine scholen en in het technisch onderwijs.

4. EEN EIGEN PROFIEL : NEE

De meeste directies vinden dat zij voldoende mogelijkheden hebben om een eigen profiel en een eigen missie te bepalen. Zij voelen zich hierin door de onderwijsreglementering niet aan banden gelegd. Het enige wat hen hindert zijn te strakke leerplannen, te weinig greep op personeelszaken en de re-affectatie. □

BRUSSEL !

Schooldirecties zijn niet in de eerste plaats misnoegd omdat zij door de reglementering beknot zijn. Zij ergeren zich vooral aan het gebrek aan planning van het centraal onderwijsbeleid en de administratieve last die hen wordt opgelegd. Uit nagenoeg alle interviews blijkt dat de onvoorspelbaarheid van het centraal onderwijsbeleid de directies ernstig hindert in hun eigen schoolbeleid.

Ze ergeren zich vooral aan laattijdige beslissingen over het lestijdenpakket, het uitblijven van leerplannen, plotse wijzigingen tijdens de zomervakantie enz.

In het algemeen vragen directies meer duidelijke beslissingen van de centrale overheid op lange termijn. Zij weten dat over onderwerpen zoals de schoolgrootte wordt nagedacht bij de centrale overheid. Zij vragen echter dat deze denkspites meer zouden worden verduidelijkt vooraleer de definitieve beslissing valt. Meer nog dan een vraag naar participatie in het centrale beleid, gaat het om een vraag naar informatie.

Alle directies pleiten tenslotte voor minder administratie en eenvoudige formulieren.

HET ONDERZOEK

Het onderzoek werd in 27 secundaire scholen van alle netten en onderwijsvormen uitgevoerd door prof. Marc Buelens en Geert Devos van de Vlerickschool voor Management aan de Rijksuniversiteit Gent. Dat gebeurde in opdracht van het Departement Onderwijs van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Het werd gepubliceerd onder de titel «Deregulering: noden en mogelijkheden voor het beheer van onderwijsinstellingen» (Gent, 1992).

U kunt het voor 475 fr. bestellen bij Geert Devos - Vlerickschool voor Management - Sint-Pietersnieuwstraat 184 - 9000 Gent - t. 091-23 06 09

DRIE SOORTEN SCHOLEN

Uit het onderzoek komen drie soorten scholen naar voor. Herkent u die van u ?

1. De leerlinggerichte school

De school heeft een groot beleidsbenuttend vermogen. Aan het hoofd staat een directeur die op onderwijsinhoudelijk en op beheersvlak duidelijke beslissingen neemt. De school is in haar missie sterk gericht op de leerlingen : zij wil maximale ontplooiingskansen bieden voor de leerlingen, ongeacht hun bekwaamheden. Zij informeert geregeld bij de ouders en de leerlingen naar hun wensen en behoeften.

De directie neemt geregeld eigen initiatieven. De school heeft meestal een stabiel tot positief evoluerend leerlingenbestand. De leerkrachten werken vrij goed samen met elkaar. Zij zijn ook buiten hun formele opdracht actief in de school. Zij participeren voor een deel in de strategievorming, hoewel die toch in hoofdzaak bij de directie ligt. De directie heeft op professioneel vlak goeie contacten met haar leerkrachten. De school is veeleer onderwijsvernieuwend. Ze past in een gedecentraliseerd, gedereguleerd onderwijssysteem.

2. De vakgerichte school

De school wordt geleid door een directeur die zich toelegt op de beheersgerichte materie : het studieaanbod van de school, het personeel, het financieel en materieel beheer en het imago van de school. Er worden nog vrij dikwijls nieuwe initiatieven genomen.

De school is in haar missie vooral gericht op het produkt van de school (de opleiding) dat aan de eisen van de afnemende klant moet voldoen. Omdat het vooral technische scholen betreft, is deze klant de bedrijfswereld, de vragende partij op de arbeidsmarkt.

De school heeft meestal een leerlingenbestand dat gelijkloopt met het nationaal gemiddelde. Toch heeft de school een lager beleidsbenuttend vermogen dan de leerlinggerichte school. Dit komt vooral omdat de school minder op de opvoeding en op de leerlingen zelf gericht is. De school informeert zelden of nooit naar de behoeften van de leerlingen. De groepsdynamiek van de school is matig. De samenwerking van de leerkrachten is redelijk, maar zij presteren weinig boven hun formele opdracht. Zij participeren wel geregeld in de strategievorming.

3. De regelgerichte school

Deze school heeft een laag beleidsbenuttend vermogen. Zij wordt geleid door een directeur die zich meestal beperkt tot het uitvoeren van de onderwijsreglementering. De school heeft ofwel géén eigen missie ofwel is deze missie zeer beheersgericht (vb. «wij willen de grootste zijn»). Voor zover sprake kan zijn van beleid, is dit zuiver reactief : reageren op de gebeurtenissen in plaats van ze te bepalen.

De school informeert zelden naar de behoeften van de ouders. Zij beperkt zich tot het verschaffen van informatie op oudercontactavonden.

De school heeft meestal een dalend leerlingenbestand. De leerkrachten hebben op professioneel vlak weinig contact met elkaar.

Elke leerkracht beslist autonoom wat hij of zij doet. Zij zijn weinig actief in de school buiten hun formele opdracht. Zij worden zelden betrokken in strategische beslissingen, voor zover die al genomen worden. Er worden weinig vernieuwingen op onderwijsvlak ingevoerd. De school past in een sterk gecentraliseerd onderwijssysteem dat strak geregeld is.

DAAR

De onderzoekers peilden naar de invloed van veel variabelen. Ze onderscheidden uiteindelijk twaalf significante verschillen tussen drie «soorten» scholen : de leerlinggerichte, de vakgerichte en de regelgerichte.

Welke variabelen spelen blijkbaar géén rol ? De concurrentie van andere scholen, de afhankelijkheid van andere scholen, het aantal leerlingen, het aantal jaren dienst van de directeur en de mate waarin de school zich aanpast aan de veranderingen in de maatschappij. Wat maakt dan wél het verschil uit ?

a. De techniciteit van het studieaanbod : drukt uit of de school in verhouding meer technische of beroepsrichtingen organiseert. Lage score betekent een onderwijsaanbod dat gericht is op doorstroming naar hoger onderwijs, een hoge score krijgt een onderwijsaanbod met vooral kwalificaties. De vakgerichte school scoort hier zeer hoog.

b. De heterogeniteit van de omgeving : drukt uit of de school naar veel verschillende doelgroepen werkt. Lage score is dan één onderwijsvorm gericht op enkel jongens of meisjes. Hoge score zijn ASO, TSO en BSO tegelijk voor een gemengd publiek.

c. Scanning van de externe (onderwijs-)omgeving : geeft de mate aan waarin ouders en leerlingen worden bevroegd en of dit belangrijk wordt geacht. Dat is vooral zo in de leerlinggerichte school. Elders is dat véél minder.

d. Interne centralisatie van de strategievormende macht : beslist de directie met de inrichtende macht alleen over strategische beslissingen zoals fusies, studieprofiel, het pedagogisch project en grote investeringen (hoge score) of worden de leerkrachten hierbij betrokken (lage score). De regelgerichte school staat hier aan de top.

e. Beschikbaarheid van het personeel : leerkrachten leveren geen prestaties boven de minimumopdracht (lage score) of doen daar minstens twee uur bovenop (hoge score). De leerlinggerichte school scoort hier twee keer hoger dan de andere types.

ZIT HET VERSCHIL

In de leerlinggerichte scholen stijgt het aantal leerlingen opvallend.

f. Beleidsprofiel van de schoolleider : hoe hoger de score, des te meer domeinen waarin de directeur een beleid voert. De directeur is (van laag naar hoog) :

- een administrateur (voert alleen de administratieve richtlijnen uit),
- een beheerder (neemt alleen beslissingen over het financieel en materieel beheer, reglementaire aangelegenheden van het personeel, marketing, het studietoerbod),
- een traditioneel type (valt voor elke beslissing terug op de traditie van de school),
- een pedagoog (neemt op onderwijsinhoudelijk vlak duidelijke beslissingen),
- een decision-maker (voert in alle opzichten een duidelijk en zelfstandig beleid).

Zeer zwak profiel in de regelgerichte school, zeer hoge score in de leerlinggerichte.

g. Samenwerking tussen de leerkrachten : als de leerkrachten intens samenwerken halen ze een hoge score (afspraken, coördinatie, opvang van nieuwe leerkrachten, vakwerkgroepen, vakoverstijgende samenwerkingsstructuren). In leerlinggerichte scholen werken ze meer samen dan in de andere types.

h. De proactiviteit van het beleid : scholen die veel initiatieven nemen buiten de voor de hand liggende reglementering halen hier een hoge score, wie er géén neemt een

lage. Regelgerichte scholen scoren opvallend laag.

i. Innovatie onderwijsinhoud : traditionele scholen scoren hier laag, wie aan onderwijsvernieuwing werkt scoort hoog. Leerlinggerichte scholen doen dat véél meer dan regelgerichte.

j. Doelgerichtheid van de missie. Van laag naar hoog scoren hier scholen zonder

identiteit, met een beheersidentiteit (de grootste, moderne infrastructuur, het imago), onderwijspeil (technische vaardigheden en latere slaagkansen), traditionele opvoedingswaarden (culturele vorming, tucht, respect, verantwoordelijkheidszin), een aangenaam leefklimaat (sociale en vriendelijke verhoudingen tussen alle betrokkenen), leerlinggerichte onderwijsbegeleiding (voor sterken én zwakken, niet alleen technische vaardigheden maar ook persoonlijkheidsvorming) en echte onderwijsdoelstellingen (onderwijspeil gericht op de leerling zelf in een aangenaam leefklimaat). Regelgerichte scholen halen hier niet de helft van leerlinggerichte.

k. Beleidssucces : schetst de evolutie van het leerlingenaantal tijdens de laatste vijf jaar. Lage score betekent een grote daling t.o.v. het nationaal gemiddelde. Hoge score betekent een aanzienlijke stijging. We zien een opvallend succes voor de leerlinggerichte school.

l. Beleidsbenutting : deze variabele geeft de mate aan waarin de school de haar geboden ruimte binnen de reglementering benut en een bewuste missie heeft (het personeel kent die missie en de school profileert zich tegenover andere scholen). Een lage score betekent dat er weinig beleidsbeslissingen worden genomen, een hoge score duidt op een sterk geïntegreerd beleid met duidelijk op elkaar afgestemde beleidsbeslissingen. Van hoog naar laag scoren hier de leerlinggerichte, de vakgerichte en de regelgerichte school. □

DE VERSCHILLEN TUSSEN SCHOLEN (OP EEN SCHAAL VAN 1 TOT 7)

	Leerlinggerichte school	Vakgerichte school	Regelgerichte school
a. Techniciteit studietoerbod	3,2	6,0	2,8
b. Heterogeniteit omgeving	2,3	3,7	1,7
c. Scanning omgeving	4,9	1,4	1,7
d. Centralisatie strategie	4,3	5,6	6,2
e. Beschikbaarheid personeel	4,8	2,6	2,0
f. Beleidsprofiel schoolleider	6,6	4,2	1,7
g. Samenwerking leerkrachten	4,9	3,7	3,0
h. Proactiviteit beleid	4,3	3,8	1,2
i. Innovatie onderwijsinhoud	4,9	3,3	2,7
j. Doelgerichtheid missie	5,8	3,2	2,7
k. Beleidssucces	4,8	3,9	2,7
l. Beleidsbenutting	5,9	4,3	3,2

DE MACHT VAN DE SCHOOL

Niet iedereen wenst meer autonomie. Soms is het ook handig zich achter «de regels van hogerhand» te verschuilen. Elke school reageert anders. Toch zien we duidelijk grote lijnen.

Sommige directies gebruiken hun gebrek aan autonomie gewoon als excuus.

Met de tabel en de drie schooltypes bij de hand duiken we in de opvallendste besluiten van het onderzoek.

Niet elke school grijpt de kans op een eigen beleid

Er zijn duidelijke verschillen in beleidsbenutting tussen de scholen waar te nemen. Een leerlinggerichte school haalt bijna het dubbele van een regelgerichte. Het klopt dus niet dat scholen door de nationale onderwijsregeling zodanig aan banden zijn gelegd, dat zij zich op geen enkele wijze meer kunnen profileren.

Niet het aantal leerkrachten telt

Ook het argument dat scholen over te weinig middelen (personeel) zouden beschikken om een geprofileerd beleid te voeren, moet sterk worden afgezwakt. Uit de tabel blijkt dat de variabele «beschikbaarheid van personeel» significant verschilt tussen de schooltypes. In leerlinggerichte scholen, met een hoge beleidsbenutting, is de beschikbaarheid relatief groot (score : 4.8). Hier zetten de leerkrachten zich ook buiten hun uren in. In regelgerichte scholen, met een lage beleidsbenutting, is de beschikbaarheid laag (score : 2). Hier presteren de leerkrachten nauwelijks meer dan hun formele opdracht. Men kan dus zeker niet stellen dat scholen slechts een beperkt beleid ontwikkelen omdat hun leerkrachten overbelast zijn.

De schoolleider is van groot belang

Volgende variabelen blijken sterk samen te gaan met de mate van beleidsbenutting : het beleidsprofiel van de schoolleider, de doelgerichtheid van de missie, de scanning van de omgeving, onderwijsvernieuwing, de samenwerking onder de leerkrachten, hun inzet en hun betrokkenheid in de strategievorming. Deze variabelen zijn zeer significant voor de verschillen tussen de schooltypes. Zij scoren hoog in de leerlinggerichte scholen, en laag in de regelgerichte scholen. Het is duidelijk dat deze variabelen onderling samenhangen en elkaar versterken. Een schoolleider met een uitgesproken beleidsprofiel, die beslissingen neemt in de verschillende domeinen (zowel beheersgericht als pedagogisch) en een visie heeft op de school, kan een doelgerichte missie uitbouwen. Deze missie is sterk gericht op de leerlingen. Bijgevolg worden de leerlingen en de ouders regelmatig gevraagd naar hun wensen en behoeften. Om de leerlingen maximale ont-plooiingskansen te bieden, zoekt de school naar mogelijkheden om het onderwijs te verbeteren. Zij is dus eerder onderwijsver-

nieuwend. De schoolleider kan zijn leerkrachten motiveren, hij betreft ze in de strategievorming van het schoolbeleid. Doordat een reëel schoolbeleid wordt ontwikkeld, waarbij de leerkrachten betrokken zijn, werken de leerkrachten intens samen. Zij zetten zich in, ook buiten hun formele opdracht. Hierdoor is de missie van de school geen vodge papier maar een doelgerichte samenwerking tussen directie en leerkrachten die in de praktijk ook wordt gerealiseerd. De school scoort dan ook hoog inzake beleidsbenutting. Dat de leidinggevende, motiverende en communicatieve vaardigheden van de schoolleider hierin een cruciale rol spelen, staat vast.

Een eventuele deregulering zal gepaard moeten gaan met maatregelen die op deze kernelementen inspelen als we tenminste effectief resultaat willen bereiken voor alle scholen.

Technische scholen zijn dikwijls vakgericht

Opvallend is wel dat nogal wat technische scholen vakgerichte scholen zijn, die zich in het midden situeren van het beleidscontinuüm tussen leerlinggerichte en regelgerichte scholen. Zij scoren dikwijls gemiddeld inzake hun beleidsbenutting. De verklaring hiervoor is dat zij wel actief zijn voor de opleiding (het onderwijsproduct dat zij brengen) maar niet altijd naar de individuele leerlingen toe.

Elk schooltype zal anders reageren

De regelgerichte scholen passen goed in een bureaucratisch regime, waar alles centraal wordt geregeld. Bijgevolg is het waarschijnlijk dat zij zich moeilijk zullen aanpassen aan een gedereguleerde context. Zij hebben immers nauwelijks enige identiteit om op terug te vallen.

De leerlinggerichte scholen daarentegen zijn dank zij hun dynamische directie en leerkrachten, beter gewapend om een dereguleringsoperatie optimaal te benutten met het oog op hun schoolprofiel.

In de lijn van de onderzoeksresultaten kan men verwachten dat de vakgerichte scholen de toegenomen beleidsruimte vooral zullen benutten om de kwaliteit van hun produkt te verbeteren.

Regelgerichte scholen verliezen leerlingen

Opvallend is wel dat de regelgerichte scholen leerlingen verliezen. De regelgerichte scholen hebben een leerlingenaantal dat in de laatste vijf jaar evenveel of meer is gedaald dan het nationaal gemiddelde. Alle leerlinggerichte scholen (op één school na) hebben een leerlingenaantal dat evenveel of minder is gedaald dan het nationaal gemiddelde. De vakgerichte scholen tenslotte, scoren ook hier gemiddeld. Hun leerlingenaantal evolueert zoals het nationaal gemiddelde. Hieruit blijkt dat een uitgesproken schoolmanagement, dat gedragen wordt door de directeur en de leerkrachten, samen gaat met een positieve evolutie van het leerlingenaantal.

Schoolgrootte en onafhankelijkheid van andere scholen spelen geen rol

Het is duidelijk dat noch de schoolgrootte, noch de onafhankelijkheid van andere scholen van dezelfde inrichtende macht, samengaan met de kwaliteit van het schoolbeleid. Beide variabelen verschillen immers niet significant tussen de drie schooltypes.

Niet iedereen wenst meer autonomie

Tegen de verwachtingen in is ook de variabele «wens naar meer autonomie» niet significant voor de verschillen tussen de scholen. Het is dus niet zo dat alle scholen met een hoge beleidsbenutting (leerlinggerichte scholen) meer autonomie wensen, en scholen met een lage beleidsbenutting niet. De reacties op de vraag naar meer autonomie zijn complexer. Zij kunnen in vier categorieën worden ondergebracht :

a. Directies met een hoge beleidsbenutting die geen behoefte hebben aan meer autonomie. Zij zijn van mening dat de huidige situatie hen voldoende ruimte laat. Deze directies gaan uit van het principe «wat niet uitdrukkelijk verboden is, is toegelaten.» Zij gaan niet uit van de reglementering, maar van een eigen visie op school en onderwijs.

b. Directies met een hoge beleidsbenutting die wel behoefte hebben aan meer autonomie. Zij menen dat bepaalde obstakels in de huidige wetgeving hen verhinderen om hun beleid volledig te realiseren zoals zij dat wensen.

c. Directies met een lage beleidsbenutting die geen behoefte hebben aan meer autonomie. Zij menen dat alleen wat wordt opgelegd moet uitgevoerd worden. Deze directies gaan uit van het principe «enkel wat uitdrukkelijk is gereguleerd, moet worden uitgevoerd.» Hun uitgangspunt is duidelijk de reglementering.

d. Directies met een lage beleidsbenutting die behoefte hebben aan meer autonomie. Deze directies roepen het hardst dat de huidige reglementering hen in hun beleid beknot. Zij menen dat de scholen machteloos zijn en geen beleid kunnen ontwikkelen. Zij geven hiervoor de schuld aan de reglementering, de minister, de zuilen of het systeem in zijn geheel. Hier rijst wel de vraag of deze beschuldiging niet veeleer een excuus is en of hun wens tot meer autonomie wel echt gemeend is. □

In regelgerichte scholen is de beschikbaarheid van de leerkrachten het laagst.

«WIJ DOEN WAT WE WILLEN»

«Mijn uitgangspunt is : zolang men ons niet komt zeggen dat het anders moet, doen wij wat we willen». Dat schrijft één van de directeurs. Standpunten uit de praktijk.

- «Mensen worden hier door de reffectatieregeling tegen hun zin geplaast. Zo worden bijna twee scholen gecreëerd : één voor passanten en één voor blijvers. Dit hypothekeert het volledige personeelsbeleid.»
- «Men wil ons meer autonomie geven, maar het meest essentiële pakt men ons af. Als je iemand gevonden hebt, krijg je iemand van de reffectatielijst.»
- «In mijn school is er een regent die mijn school heeft moeten verlaten om in een andere school les te geven, terwijl in die andere school een licentiaat voor hetzelfde vak naar hier is gekomen omdat hij daar ter beschikking werd gesteld.»
- «Ik had hier een heel goede leraar die zich had bijgeschoold in informatica. Hij was zeer bekwaam maar had niet het gevraagde diploma. Hij is moeten wijken voor een gereffecteerde die wél het diploma maar niet de

- capaciteiten heeft. Pas op, hé. De andere leerkrachten zien dat ook. Zoiets wekt alleen maar wrevel op.»
- «Wij mogen al blij zijn als wij iemand vinden die nog in het technisch of beroepsonderwijs wil staan. En hier steekt het echte drama van het onderwijs : al de besten komen niet meer naar het onderwijs.»
- «Er zijn jonge mensen die meer les willen geven. Indien de cumulwetgeving zou veranderen, zouden wij ze ook meer kunnen betalen.»
- «De vraag rijst natuurlijk of het logisch is dat kleine scholen hoe dan ook moeten in stand gehouden worden. Daar zou eigenlijk eens een duidelijke uitspraak moeten over gedaan worden. Maar het is niet fair om deze scholen te laten voortbestaan en ze voort te laten sukkelen met hun veel te beperkte middelen.» □

DE TOEKOMST VAN

De onderzoekers halen tien concrete beleidssuggesties uit hun studie. Sommige elementen zullen door bepaalde partijen misschien als «onbespreekbaar» worden bestempeld. Toch zetten ze een aantal suggesties op een rij die de professionalisering van het schoolbeleid bevorderen. Ze houden daarbij tegelijkertijd rekening met de verschillen tussen de scholen en met de herwaardering van de leraars.

De beleidssuggesties duiden vooral een denkrichting aan. Ze kiezen voor een toekomst waarin inzet en bekwaamheid worden gestimuleerd en gehonoreerd, waarin door-groei mogelijkheden worden gecreëerd en wantoestanden als gevolg van onwil en zware incompetentie worden beteugeld.

HOUD REKENING MET DE VERSCHILLEN TUSSEN SCHOLEN

Uit het onderzoek is gebleken dat de scholen inzake management en organisatie onderling sterk kunnen verschillen. Wij onderscheiden een leerlinggericht, een vakgericht en een regelgericht type. Er bestaan grote verschillen tussen deze types, vooral als het gaat over meer autonomie om verschillende lonen te kunnen uitbetalen. De regelgerichte scholen blijken resolute tegenstanders te zijn van het principe dat leerkrachten die boven hun uren presteren, beter betaald zouden moeten worden, terwijl een meerderheid van de leerlinggerichte scholen hier wel een voorstander van is.

Allicht niet ten onrechte wijzen de tegenstanders erop dat een dergelijke verloning

vooral vriendjespolitiek, jaloezie en conflicten zal veroorzaken. Waarschijnlijk even terecht beweren andere directies dat zij helemaal niet bang hoeven te zijn van jaloezie of conflicten. Sommige organisaties zijn inderdaad meer vatbaar voor conflicten. In de ene school zijn de leerkrachten meer collegiaal, terwijl in de andere school de verhoudingen tussen de leerkrachten meer gespannen zijn.

In het algemeen blijkt uit het onderzoek dat scholen verschillende behoeften hebben, verschillende culturen, andere vormen van leiding geven, van beleidsbenutting, van professionele relaties tussen de leerkrachten enz.

Tot nu toe gaat de centrale overheid er meestal vanuit dat de scholen allemaal gelijk zijn en dezelfde behoeften hebben. De scholen krijgen zelf zeer weinig middelen (vooral inzake personeel) om eigen accenten te leggen, aangepast aan hun specifieke vereisten.

Hierin zou verandering kunnen komen indien zij zelf beslissingen kunnen nemen voor verloning van supplementaire prestaties, bijscholingsbudgetten en het aantrekken van gespecialiseerde medewerkers.

Als in een school de relaties tussen de

Ook op didactisch vlak moeten

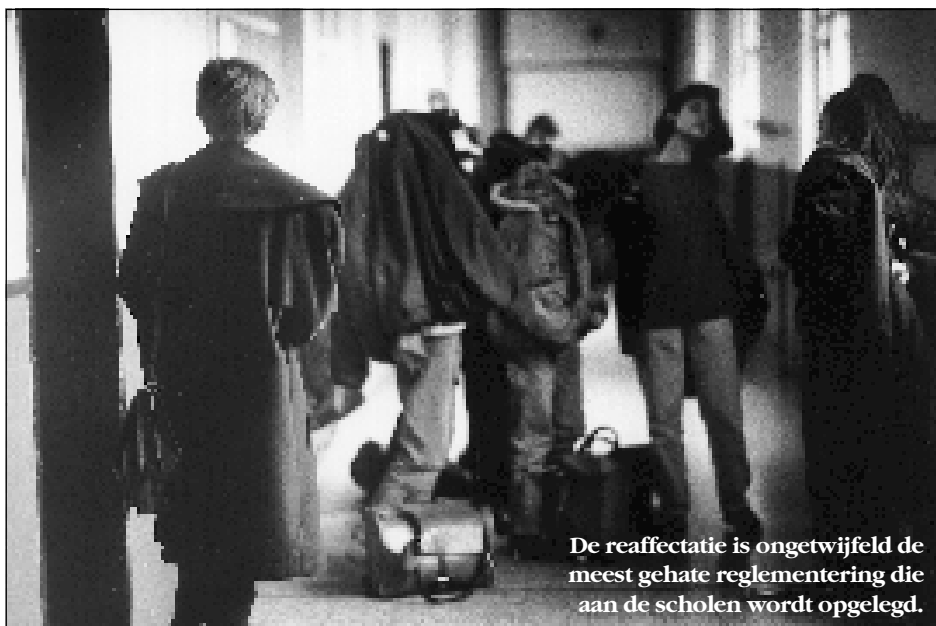
leerkrachten zeer gespannen zijn, hoeft men deze middelen niet aan te wenden om volgens prestaties te differentiëren tussen de leerkrachten. Daar kan men misschien de beschikbare middelen gebruiken om de oorzaken van bepaalde spanningen weg te werken (bijv. overbelaste leerkrachten ontlasten door bepaalde taken uit te besteden of aan ondersteunend personeel toe te wijzen). Anderzijds kan een school waar het in de lijn ligt van de leiding en de algemene mentaliteit van de leerkrachten om inzet te belonen, wel gebruik maken van een flexibele verloning.

De aanwending van deze middelen kan onmogelijk willekeurig gebeuren. Hiervoor is controle nodig. Die zou kunnen gebeuren door de inrichtende macht (de lokale raad in het gemeenschapsonderwijs). Voorafgaandelijk zou in het vrij onderwijs de participatieraad haar advies kunnen geven.

OVERWEEG NIEUWE FINANCIERINGSMECHANISMEN

Er zijn veel nieuwe financieringsmechanismen mogelijk. Maar we moeten ernstig nagaan wat de effecten daarvan zijn op het leraarsambt. Dat mag niet gedegradeerd worden.

We moeten streven naar een middel om de scholen eigen accenten te laten leggen in hun personeelsbeleid, aangepast aan hun eigen situatie en behoeften. Een mogelijk alternatief in die zin is de invoering van een supplementair fonds, naast het bestaande lestijdenpakket.

De reffectatie is ongetwijfeld de meest gehate reglementering die aan de scholen wordt opgelegd.

ONS ONDERWIJS

Leerkrachten een carrière kunnen uitbouwen.

Daarmee kunnen de scholen hun leerkrachten bijkomend betalen voor bijkomende functies, vervangingen opvangen, investeren in bijscholing, andere niet-lesopdrachten voor leerkrachten. Het zou ook moeten mogelijk zijn het niet aangewende deel van het fonds te verzilveren, waardoor de scholen meer financiële armslag krijgen.

HONOREER VERANTWOORDELIJKHEID

Het is onzinnig om te pleiten voor een toename van de schoolautonomie, responsabilisering en verantwoordelijkheid als men niet bereid is de betrokkenen, de schooldirecties op de eerste plaats, hiervoor serieus te honoreren.

Wanneer men terecht stelt dat de tijd van de bureaucratie, van de onverantwoordelijkheid voorbij is, moet men inzien dat de tijd van het amateurisme en de goodwill evenzeer achterhaald is. Professionalisme krijgt men alleen als men de mensen ernstig honoreert.

ORGANISEER MEER VORMING EN OPLEIDING

Het beleidsprofiel van de schoolleider speelt een centrale rol. Daarom moeten we bijzondere aandacht besteden aan de selectie en vorming van schoolleiders. Hun communicatieve, leiderschaps-, missie- en motivationele vaardigheden zijn van het grootste belang.

Van groot belang is ook de samenwerking

tussen en de inzet van de leerkrachten. De schoolleider maakt zeker niet op zijn eentje het verschil. Na een externe managementvorming van de directeur in een vroeg stadium is team- en organisatieontwikkeling vereist, die daar verder op inspeelt.

In de bijkomende begeleiding van scholen kunnen de nieuwe pedagogische begeleidingsdiensten een bepalende rol spelen. Maar we moeten vooral de zelfdiagnose van scholen stimuleren. Indien een diagnose van scholen door henzelf wordt gemaakt, is de kans groter dat ze met de conclusies ervan rekening zullen houden. Externe begeleiders spelen daarbij een belangrijke ondersteunende rol.

DEREGULEER GELEIDELIJK

Uit de signalen die men opvangt uit onderwijskringen, krijgt men soms de indruk dat er geschreeuwd wordt om meer verantwoordelijkheid en vrijheid. Uit het onderzoek blijkt dat deze wens tot meer autonomie bij nader inzien toch wel beperkt is. Het is duidelijk dat sommige directies die beweren een zeer groot voorstander te zijn van meer autonomie, in de praktijk slechts in een zeer beperkte mate hun reële beleidsruimte benutten. Zij leunen qua beleidsprofiel sterk aan bij het type van de administrateur die zich beperkt tot het uitvoeren van de regels die van bovenuit worden opgelegd. Heel dikwijls blijkt dat deze directies voorstander zijn van een flexibele verloning en pleiten voor regels om deze verloning te reguleren.

De vooronderstelling dat elke directie in het secundair onderwijs wenst dat haar autonomie toeneemt, is verkeerd. Dat blijkt duidelijk uit het onderzoek. Minder dan twintig procent van de gecontacteerde directies wensen uitdrukkelijk een grotere autonomie in meerdere domeinen van het schoolbeleid. Aan de regel «wat we zelf doen, doen we beter», kan in dit geval beter toegevoegd worden «als we tenminste willen».

Daarom dient deregulering met het oog op een grotere autonomie zeer geleidelijk te gebeuren, met de nodige begeleiding vooraf van directies en inrichtende machten.

LOS HET REAFFECTATIEPROBLEEM OP

De reëfectatie is ongetwijfeld de meest gehate reglementering die aan de scholen wordt opgelegd. Een bron van ergernis voor de directies en zeer demotiverend voor de leerkrachten. De reëfectatiereglementering heeft talrijke nadelen. De regeling druist zodanig in tegen alle principes van een kwalitatief personeelsbeleid en professioneel management, zij

brengt zoveel frustratie en demotivatie teweeg bij alle onderwijsbetrokkenen en zij is op lange termijn zo kostelijk (ondanks de schijnbare, want op korte termijn gestelde, winst van herinschakeling van vast benoemden die anders toch betaald moeten worden) dat zij het best volledig en integraal zou worden afgeschaft.

Deze extreme stelling is evenwel moeilijk realiseerbaar. Toch wordt zij hier geformuleerd om de bewustwording van het onheil dat deze reglementering teweeg brengt aan de basis bij de beleidsverantwoordelijken te beklemtonen. Daarom moeten alternatieve maatregelen worden overwogen. Deze maatregelen moeten aan de positie van de leraar en aan de school ten goede komen.

Vooreerst moet de versnippering van de ambten sterk worden beperkt. Leerkrachten zouden slechts voor een minimumpakket gereëfecteerd worden (dus niet meer voor één, twee of drie uurtjes) en aan niet meer dan twee scholen. Deze maatregel zou de werkomstandigheden van de leerkrachten die het slachtoffer zijn van de reglementering, verbeteren. Het zou ook de betrokkenheid van de leerkrachten op het schoolbeleid kunnen stimuleren.

De bekwaamheidsbewijzen zouden ruimer kunnen worden gemaakt, zodat leerkrachten meerdere vakken kunnen geven. Als leerkrachten een bredere initiële vorming krijgen, die gericht is op groepen van vakken, kunnen scholen meer leerkrachten voltijds inzetten. Nu moeten dikwijls bekwame leerkrachten ter beschikking worden gesteld omdat zij het vereiste bekwaamheidsbewijs niet bezitten. Een ruimere invulling van deze bewijzen zou de versnippering van leerkrachten in de scholen tegengaan.

Een dergelijke verruiming zou tegelijk een verbetering inhouden voor de scholen (meer schoolbetrokken leerkrachten), de leerkrachten (geen vakken in vier verschillende scholen) en de leerlingen (meer contact met dezelfde leerkrachten).

Kunnen we niet overwegen om scholen zelf te laten beslissen wie ter beschikking wordt gesteld? In dit geval zou niet langer de dienstanciënniteit bepalend zijn. Eventueel kan hier wel de beoordeling van de leerkracht door de schoolleiding een bepalende rol spelen. Men kan bijvoorbeeld op basis van twee criteria ter beschikking stellen: een positieve beoordeling (het schoolbeleid beoordeelde de leerkracht goed) en een negatieve beoordeling (het schoolbeleid beoordeelde de leerkracht als negatief). Wie als leerkracht drie keer na elkaar wordt gereëfecteerd met een negatieve beoordeling, kan niet meer opnieuw worden

gereffecteerd (en wordt voorgoed uit het leraarsambt ontheven).

Wie beslist over deze beoordeling? In principe is de directeur hier het best geplaatst. Aannemelijk lijkt dat uiteindelijk de inrichtende macht beslist, op voorstel van de directeur. Deze maatregel zou de machteloosheid van scholen verminderen tegenover vast benoemde leerkrachten die een fundamenteel gebrek aan inzet en/of bekwaamheid vertonen.

GEEF LERAARS KANS OP PROMOTIE

Een mogelijke doorbreking van de vlakke loopbaan houdt in dat leerkrachten zouden kunnen promoveren na een aantal jaren dienst. Deze promotie zou niet automatisch mogen gebeuren. Als iedereen automatisch bevorderd wordt na een zekere dienstanciënniteit, vervalt de motiverende functie en de aantrekkingskracht van de promotie.

De bevordering zou ook de nodige inspanningen moeten vereisen van de betrokkenen. Kunnen we geen bijscholing organiseren voor leerkrachten met ervaring? Deze bijscholing kan twee richtingen uitgaan: een programma waarin vaardigheden worden bijgebracht om een coördinerende opdracht in de schoolorganisatie te vervullen en een programma waarin de didactische vaardigheden van de leraar centraal staan. Het is van zeer groot belang dat de leerkrachten een professionele carrière kunnen uitbouwen en niet alleen een hiërarchische. Daar zijn twee redenen voor.

Ten eerste mag men het aantal coördinerende opdrachten in een school niet nodeloos opdrijven. Men mag geen functies creëren alleen maar om personeel te kunnen bevorderen. Dit houdt meteen in dat het aantal te begeven opdrachten hoe dan ook beperkt zal zijn. Het gevaar bestaat dat het niet kunnen bereiken van een dergelijke functie veeleer een demotiverend effect zal hebben bij leerkrachten die wel willen promoveren, maar niet kunnen. Er weze hier terloops gewaarschuwd voor het feit dat in de profit sector de tendens bestaat om middenkaders af te bouwen. Te veel hiërarchische structuren leiden tot immobiliteit van de organisatie en de medewerkers.

Ten tweede dient bij de herwaardering van het leraarsambt vooral zijn professionele, dus didactische, bekwaamheid centraal te staan. Een bijscholing, na bijvoorbeeld tien jaar anciënniteit, sterk gericht op het didactische aspect, zou de professionele vaardigheid van de leraar sterk kunnen opwaarderen. Deze leerkrachten zouden jonge leerkrachten kunnen begeleiden, vernieuwing in de «schooldidactiek» kunnen brengen enz. Toch zou een deel van hun opdracht moeten blijven bestaan uit lesgeven.

De school die zelf kan beslissen wie wel en wie niet in aanmerking komt voor deze opleiding, krijgt hiermee een middel om haar competent personeel te belonen voor inzet en

bekwaamheid. De leerkrachten zien van hun kant de mogelijkheid op promotie. Zij krijgen bovendien zicht op een loopbaan waarin zij volgens hun mogelijkheden en interesses kunnen doorgroeien.

ZORG VOOR SERVICE-CENTRA MET GESPECIALISEERDE DIENSTEN

Uit het onderzoek blijkt dat directies klagen over een tekort aan gekwalificeerd ondersteunend personeel, informatici en financiële specialisten in het bijzonder. Die kunnen in de particuliere sector veel meer verdienen. Een mogelijke aanpak van dit probleem zou er kunnen in bestaan dat er service-centra komen voor verschillende scholen. Die hebben hun gespecialiseerde diensten voor bijvoorbeeld informatica en financieel advies. Deze diensten zouden kunnen gefinancierd worden door de scholen zelf. In plaats van een derde of vierde studiemeester aan te werven, zouden de scholen de mogelijkheid moeten hebben om een ambt van studiemeester op te geven in ruil voor bv. deeltijdse bijstand van deze gespecialiseerde diensten. Ook kleinere scholen zouden op deze diensten een beroep moeten kunnen doen. Dit hoeft daarom niet permanent te gebeuren. De informatisering van een kleine school kan een project zijn van beperkte duur.

Een stap die de autonomie van scholen nog meer ten goede zou komen, bestaat erin dat de scholen voor hun werking (met inbegrip van personeel voor de schooladministratie) rechtstreeks een bedrag ter beschikking krijgen. Daarmee kunnen zij zelf personeel aanwerven of diensten uitbesteden.

De professionalisering van het schoolbeheer is van cruciaal belang als de schoolautonomie voort blijft toenemen. Deze professionalisering mag niet ophouden bij de verbeterde opleiding en navorming van schooldirecties. Deze schooldirecties moeten kunnen terugvallen op kwalitatieve, ondersteunende diensten.

VERRUIM EN VEREENVOUDIG DE BEKWAAMHEIDSBEWIJZEN

Uit het onderzoek blijkt dat de regeling inzake bekwaamheidsbewijzen ingewikkeld en weinig flexibel is. Er is vooreerst de algemene kritiek op het systeem van bekwaamheidsbewijzen, dat leerkrachten in hokjes verdeelt naargelang van hun diploma. Dit systeem is een belemmering voor een meer schoolbetrokken ingesteldheid van de leerkrachten. Het is daarom aangewezen de bekwaamheidsbewijzen ruimer te maken, zodat leerkrachten niet één vak maar verschillende groepen van vakken kunnen geven.

Ten tweede blijkt het vooral voor sommige technische vakken moeilijk te zijn om leerkrachten met het vereiste bekwaamheidsbewijs te vinden. Uit het onderzoek blijkt dat dit vereiste bekwaamheidsbewijs dikwijls het belangrijkste obstakel is om geschikte leerkrachten aan te stellen. Ook hier moeten we een verruiming van de bekwaamheidsbewijzen overwegen.

Tenslotte zou een betere invulling van de bekwaamheidsbewijzen tegelijk een vereenvoudiging van het hele systeem kunnen inhouden. Het huidige systeem is bijzonder ingewikkeld. De scholen hebben een duidelijke behoefte aan een eenvoudiger reglementering.

VERMINDER DE ADMINISTRatieve OVERLAST DRASSTISCH

De scholen zijn overbelast door administratie. Door die te reduceren en te rationaliseren zal in de scholen meer tijd vrijkomen om met de school en het pedagogische beleid bezig te zijn. De administratie als bijzondere deregulering is hier absoluut noodzakelijk. Het project «werkstations» komt hier in zijn opzet en doel aan tegemoet. Belangrijk is wel het besef dat een goed concept nog niet automatisch een goed resultaat geeft. Op geregelde tijdstippen moet vooral de tevredenheid van de klant (de scholen en de leerkrachten) getoetst worden, om bij te sturen indien dit nodig zou zijn. □

Wie meer verantwoordelijkheid krijgt moet ook meer verdienen.

HET ZAL VERANDEREN

Er zijn de jongste jaren duizenden bladzijden centrale regels bijgekomen. Die komen van het ministerie, de administratie, de netten... Er zijn echter grénzen. Het Departement Onderwijs formuleert nu in een beleidsnota concrete voorstellen voor meer autonomie.

Een massa centrale regels heeft veel nadelen. De efficiëntie van de regels voor de concrete school- en klaspraktijk is zeer beperkt geworden. Bovendien omzeilt men de regels dikwijls zonder ze formeel te overtreden. Veel regels ontnemen de scholen hun eigen verantwoordelijkheid en zijn vaak een alibi om geen echt lokaal beleid te voeren. Omdat de interpretatie van de regels zo moeilijk is voelen de scholen zich steeds meer verplicht een beroep te doen op centrale koepels en vakbonden. Ook voor de centrale onderwijsadministratie is alles zo ingewikkeld geworden dat er een ongelijke behandeling ontstaat van verschillende scholen en personeelsleden. Over terbeschikkingstelling en reffectatie groeit het ongenoegen aan de basis en tegelijk zijn de budgettaire resultaten van die ingreep ieder jaar slechter. Zo kan het niet verder.

DRIE VOORSTELLEN

1. Het verschil tussen de personeelsformatie en het aantal werkelijk betaalde leraars wordt geregeld door veel ingewikkelde regels, vervangingen, ziekteverlof, terbeschikkingstelling, reffectatie enz. Dit is het zogenaamde «surplus». Ieder jaar groeit dit surplus aan. De scholen en leraars passen de talrijke regels handig toe en hebben er zelf geen enkel belang bij het verschil klein te houden gezien het systeem van «derde betaler».

Een voorstel bestaat erin om voor korte vervangingen (minder dan 14 weken) en voor terbeschikkingstelling een globale enveloppe (een bepaald percentage op de organieke omkadering?) toe te kennen aan scholen of groepen van scholen.

De vruchten van goed of slecht beheer worden dan geplukt door de school zelf. Hierdoor kan de autonomie inzake personeelsbeleid, nu uitgehold door de reffectatieregels, in ruime mate worden hersteld.

2. Voor het administratief (en opvoedend?) personeel worden de huidige normen het best vervangen door een globale

De taakomschrijving van de leraar kan worden versoepeld.

financiële enveloppe per school. Zo kan de school beslissen het aantal personeelsleden te reduceren maar de kwalificaties van dit personeel en de informatisering te verbeteren.

3. De taakomschrijving van de leraar (nu uitgedrukt in een aantal lesuren) kan worden versoepeld en aan de school worden overgelaten. Die maatregel werd al doorge-

De grote snoei-operatie in duizenden bladzijden regelgeving is begonnen.

voerd in de universiteiten. Tegelijk moeten het cumulatie- en overurenverbod worden afgeschaft of sterk beperkt.

Dit maakt het mogelijk taken te erkennen buiten de strikte lesopdrachten; de kleine boventaligheden af te schaffen; jonge leraars geleidelijk te laten ingroeien (gecombineerd met in-service training) en oudere leraars geleidelijk te laten uitgroeien; korte interims te laten verzorgen door eigen personeel van de school; eventueel zelfs een «middenkader» te creëren (door een grotere prestatie dan 100%) en een interessant aanbod te doen aan specialisten uit de nijverheid.

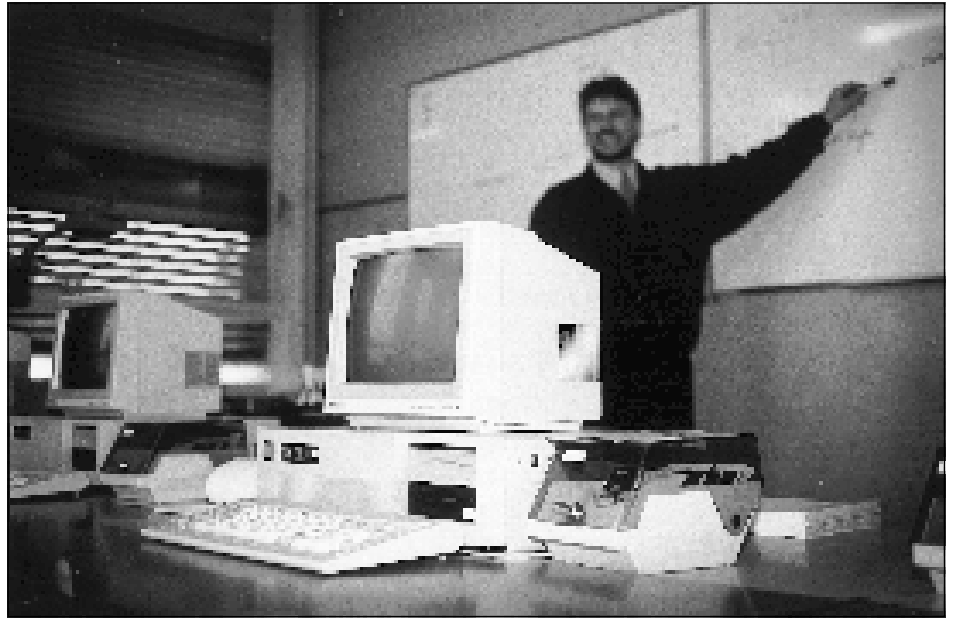
KLANTVRIENDELIJK

Met deze relatieve autonomie kan de overheid zich concentreren op haar kerntaken: controle op de eindtermen en de kwaliteit, bepaling van de enveloppe per school, voorrangbeleid voor zwakke groepen in het onderwijs enz.

Het Departement Onderwijs is bezig met een grote operatie voor de vereenvoudiging van de regelgeving. Er komt een grote snoei-operatie in de duizenden bladzijden. Het bestand wordt uitgezuiverd en de omzendbrieven worden herschreven in een klantvriendelijke stijl en in een eenvoudige bestuurstaal. Op die manier wordt alvast de vraag beantwoord naar betere en duidelijkere informatie. □

In Vlaanderen zijn er dubbel zoveel leerlingen per computer als in de Verenigde Staten.

COMPUTERS OP SCHOOL

HOE VER STAAT VLAANDEREN ?

Een groot internationaal onderzoek in 21 landen ging na hoe het staat met het gebruik van de computer op school. *Christiane Brusselmans-Debairs* (RUG) is projectleider van het onderzoek in Vlaanderen. Zij zet de resultaten op schijf.

In 21 landen hebben meer dan 60.000 directies en leerkrachten deelgenomen aan de comparatieve studie «Computers in het Onderwijs», in coöperatief verband georganiseerd onder de auspiciën van de «International Association for the Evaluation of Educational Achievement» (IEA). De inzameling van de gegevens gebeurde in 1989.

Voor Vlaanderen namen 554 scholen uit het Hoger en het Lager Secundair Onderwijs deel aan het onderzoek. Om veralgemeenbare conclusies te kunnen trekken was de steekproef representatief verdeeld over de vier onderwijsnetten, het traditionele en het Vernieuwd Onderwijs, de Algemene en Technische Onderwijsvormen. In totaal werden 1,5 miljoen Vlaamse onderzoeksgegevens in internationaal comparatief perspectief geanalyseerd. Hier volgen de belangrijkste resultaten.

Over hoeveel computers beschikken de scholen ?

Bijna alle computers op school worden gebruikt voor het onderwijs van de leerlingen. Maar hoeveel leerlingen zijn er per computer in de scholen waar een computer wordt gebruikt ? Een overzicht van enkele landen.

	VLA	WAL	FRA	PORT	CAN	USA
LSO	27	34	31	287	21	17
HSO	32	38	26	298	12	14

Hoe krachtig zijn de computers ?

Het «type-computer» waarvan de school gebruik maakt bepaalt in belangrijke mate zijn toepassingsveld. De meeste landen gebruiken IBM- of IBM-compatibele toestellen (processor type 8086). Computers voorzien van meer geavanceerde processoren (type 80286 en 80386) zijn doorgaans zeldzaam. Japan is in dit verband uitzonderlijk : alle scholen uit het SO beschikken over computers uitgerust met 80286 processoren !

In sommige landen (ook in Vlaanderen) klaagt een relatief groot aantal respondenten over de beperkte mogelijkheden van hun verouderde computers.

Welke softwarepakketten worden gebruikt ?

Op niveau van het LSO beschikken de meeste landen over softwarepakketten voor tekstverwerking (in Vlaanderen in 88 % van de scholen), spreadsheets (bij ons in 75 % van de scholen) en programma's voor beheer van gegevens (in 74 % van de Vlaamse scholen).

Programmeertalen zijn ook wijdverspreid (in Vlaanderen 78 % van de scholen). Drill and practice en computer gestuurde leerprogramma's zijn populair, vooral in Canada (British Columbia), Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten (in meer dan 84 % van de scholen), minder in Vlaanderen (respectievelijk 52 % en 47 % van de scholen).

In het HSO beschikken de meeste scholen (meer dan 70 %) over programmeertalen (in Vlaanderen in 87 % van de scholen) en tekst-

	VLA	WAL	FRA	W.-DUI	NED	JAP	CAN	USA
Lager Secundair								
CAD/CAM	23	14	5	4	16	5	44	11
LEGO/ROBOTICA	37	5	27	24	22	1	9	10
Hoger Secundair								
CAD/CAM	24	13	27	3	27	15	45	28
LEGO/ROBOTICA	27	8	18	24	23	7	8	16

verwerkingsprogramma's (in Vlaanderen in 98 % van de scholen). Als algemene trend geldt evenwel dat –in vergelijking met de lagere jaren– drill practice en tutoriële programma's minder vernoemd worden (in Vlaanderen respectievelijk in 60 % en 43 % van de scholen). Spreadsheets, programma's voor gegevensbeheer komen daarentegen meer frequent voor in het HSO (in Vlaanderen respectievelijk in 89 % en 86 % van de scholen).

De gespecialiseerde programma's zoals CAD/CAM-programma's of programma's voor besturing van apparatuur (vb. Lego, Robotica) zijn eerder zeldzaam en worden doorgaans meer aangetroffen in het hoger secundair onderwijs.

Ter illustratie geeft de tabel op p.14 onderaan (in percentages) de verspreiding van deze meer gespecialiseerde programma's in een aantal onderwijsystemen.

Het gebrek aan aangepaste educatieve software : een internationaal probleem

Het schrijnend gebrek aan goede courseware, het niet aangepast zijn van de actuele courseware aan de bestaande curricula en te weinig informatie over bestaande courseware zijn zowat dé problemen die men in alle landen aantreft.

De computercoördinatoren over heel de wereld menen dan ook dat de school in eerste instantie zou moeten investeren in goede courseware. In Vlaanderen geven 80 % van de coördinatoren in lager secundair en 72 % in hoger secundair deze mening te kennen.

Hoe snel verloopt de integratie van de computer in de traditionele leervakken ?

In de meeste landen en ook in Vlaanderen gebruiken de leerkrachten uit het secundair onderwijs de computer slechts in geringe mate. Enkel in de VS wordt de computer regelmatig ingeschakeld in de lessen, zelfs door de helft van de leerkrachten in het secundair onderwijs.

De problemen die de vakleerkrachten ervaren met het gebruik van de computer in hun klas zijn zowat overall ter wereld dezelfde : gebrek aan aangepaste courseware én tijd. In Vlaanderen geven de respondenten daarnaast ook nog aan dat de organisatie van de les bemoeilijkt wordt door het gebruik van de computer.

Bijna alle onderwijsystemen organiseren officiële cursussen informatica of informatiekunde als afzonderlijk leervak. In landen waar dergelijke cursussen niet bestaan bieden de leervakken wiskunde en bepaalde technische vakken (zoals commerciële of specifiek technologische) de beste kansen tot integratie.

Welke problemen ondervinden de scholen voor de bijscholing ?

Het gebrek aan kennis en vaardigheden

van de staf en «onvoldoende mogelijkheden tot bijscholing» profileren zich op internationaal vlak als dé problemen van directies en computercoördinatoren. Leerkrachten voelen eerder het «gebrek aan tijd» als grote hinderpaal aan.

Vlaanderen volgt de internationale trend maar vermeldt ook specifieke tekorten. Alle respondenten menen bijvoorbeeld dat zij over te weinig computers beschikken. Directeurs klagen over het gebrek aan financiële middelen en voor alle leerkrachten is het tekort aan degelijke courseware problematisch.

Internationaal zijn de meningen verdeeld als de vraag gesteld wordt naar de behoefte aan verplichte bijscholing. In Vlaanderen zijn het eerder de directies (LSO 63 %; HSO 71 %) en de docenten van computervakken (LSO 66 %; HSO 72 %) die positief staan tegenover verplichte vormen van bijscholing.

De algemene onderzoeksconclusie

De recente literatuur terzake besteedt veel aandacht aan de potentiële meerwaarde van het gebruik van de computer in de klas. De computer zou betere kansen bieden tot probleemoplossend denken en leiden tot betere leerresultaten.

De comparatieve studie toont echter aan

dat er voorlopig geen indicaties zijn die erop wijzen dat deze trend zich in een snel tempo zou kunnen voltrekken. Het leren over de

computer als afzonderlijk vak is in de meeste onderwijsystemen goed ingeburgerd. De integratie van de computer in de traditionele vakken is daarentegen nog zeer beperkt. Op dit niveau situeren de toepassingen zich voornamelijk op het vlak van de klassieke info-programma's (drill and practice). Programma's die het probleemoplossend denken stimuleren en simulatie-programma's zijn voorlopig nog zeldzaam.

Nochtans kunnen belangrijke innovaties in het gebruik van computers slechts met succes worden doorgevoerd als de leerkrachten beschikken over adequate

courseware en deze courseware ook leren beheersen (door aangepaste bijscholing en integratie van die courseware in hun curriculum).

Voorlopig zijn deze voorwaarden nog niet vervuld. Het schrijnend gebrek aan courseware en het ontbreken van de nodige kennis en vaardigheden –voornamelijk dan bij de leerkrachten die traditionele vakken doceren– zijn de problemen die men voorlopig in alle landen vaststelt, ook in Vlaanderen. □

INTERNATIONAAL ONDERZOEK

Sinds 1970 voert de International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) comparatieve studies uit naar de kwaliteit van het onderwijsrendement in 40 lidstaten.

Het Seminarie en Laboratorium voor Didactiek (RUG) is reeds 20 jaren lid van de IEA. De studies worden er uitgevoerd in opdracht van de Gemeenschapsminister van Onderwijs.

Het jongste comparatief onderzoek van de IEA beschrijft het gebruik van de computer op school in 21 landen.

Het onderzoeksrapport : «The use of computers worldwide – Results from the IEA Computers in Education – Survey in 19 education systems» (ISBN 0-080-041382-X) kan besteld worden bij Pergamon Press. Prijs : 540 fr. (tel. Pergamon Press : 00-44-865-74 35 05).

In de meeste vakken wordt de computer heel weinig gebruikt.

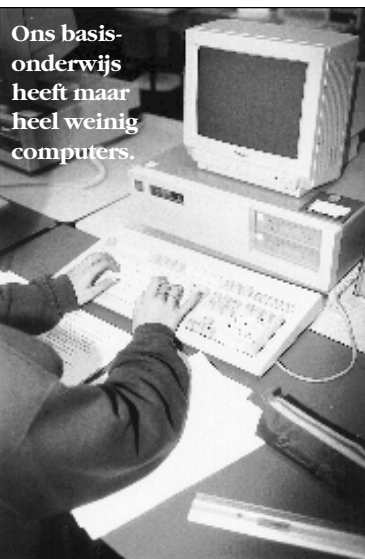

HET KAN BETER

De computeruitrusting in onze secundaire scholen blijkt van hetzelfde niveau te zijn als in Frankrijk en Nederland, beter dan in Duitsland maar afgetekend slechter dan in de Verenigde Staten en Canada. Een reactie en een kritische noot van *Erik Platteeuw*, Coördinator Onderwijs en Informatica (Departement Onderwijs).

Nederland heeft er de laatste negen jaar een aantal extra miljarden frank voor overgehad om zijn onderwijs extra te stimuleren tot het gebruik van de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën. Tegen het jaar 2000 wil het zo de best opgeleide burgers van Europa bezitten. In 1989 waren er 26 leerlingen voor een computer in het lager en 34 in het hoger secundair onderwijs, tegenover 27 en 32 in Vlaanderen.

Het zuinig Vlaams beleid heeft het niet zo slecht aangepakt. De scholen zelf leverden de grote inspanning voor de aanschaf van apparatuur.

Ons basisonderwijs heeft maar heel weinig computers.

de scholen de computer gebruiken met een leerling/computerverhouding van 23.

NOG VEEL KRIJT

Meer dan over het aantal computers moet zo'n studie ons kunnen wijzer maken over de kwaliteit van het gebruik. Vlaanderen gebruikt zijn computers in het secundair onderwijs om de meeste leerlingen (de leerlingen uit het beroepsonderwijs worden niet opgenomen in de steekproef) een voorbereiding te geven op een kritisch functioneren in een geïnformatiseerde maatschappij.

Leerlingen gebruiken de computer als een instrument voor het efficiënt schrijven, rekenen, tekenen... en ze leren het tuig ook programmeren.

Het gebruik van de computer om «het leren» te verbeteren zit nog in een ontwikkelingsfase. Een gunstige evolutie op bredere basis kan enkel maar bereikt worden als het Vlaams onderwijsbeleid aandacht heeft voor de onderliggende oorzaken die de verdere integratie van de computer in de school belemmeren.

Dit zijn nog de vijf voornaamste probleemgebieden.

1. De ontoereikende initiële opleiding van de leerkrachten en hun permanente vorming nadien.
2. De gesloten en overlappende curricula in het secundair die het bord-en-krijt-onderwijs in de hand werken.
3. Het ontbreken van een integratieplan voor het gebruik van educatieve media in de klas, opgemaakt door het leerkrachtenteam en gesteund door de schoolleiding.
4. Het tekort aan waardevolle educatieve software.
5. De gebrekkige financiering.

De vaststelling dat onze problemen mondiaal zijn is een magere troost. De verschillen tussen de landen zitten hem in de maatregelen die worden genomen om die problemen op te lossen, maar dat was niet het onderwerp van deze vergelijkende studie. Gelukkig maar. □

GEEN BASIS

Veel slechter is de toestand in het basisonderwijs maar dat kan uit de studie slechts op indirecte wijze afgeleid worden. Bij gebrek aan financiële middelen kon Vlaanderen niet meewerken aan het vergelijkend onderzoek bij de leeftijdsgroep van het lager onderwijs. Deze situatie is betreurenswaardig aangezien we voor België enkel over recente gegevens beschikken uit het Franssprekend landsgedeelte. In Wallonië hebben 40 % van de scholen uit het basisonderwijs geen computers; 6 % van de scholen wendden hun computers enkel aan in de administratie; de overige 54 % gebruiken hun computers in de les en hadden in 1989 een leerling/computer verhouding van 28.

De meest recente onderzoeksgegevens voor Vlaanderen dateren reeds van 1987 (*onderzoek van de Projectgroep Basisonderwijs van de Commissie Onderwijs en Informatica, o.l.v. prof. E. De Corte*): minder dan 25 % gebruiken de computer. In 46,5 % van de scholen die de computer gebruiken, wordt deze toegepast als hulpmiddel bij het leerproces. Dat betekent dat 10 % van alle scholen de computer gebruikt voor onderwijsdoeleinden. Er waren toen 185 leerlingen voor één computer.

In vergelijking, de situatie in Nederland en Frankrijk. In Nederland gebruiken 53 % van de scholen de computer met een leerling/computer verhouding van 64, terwijl in Frankrijk 92 % van

SCHROOT

Met de leerlingen op een schroothoop : een creatief project van het Sint-Martinusinstituut in Koekelare rond probleemgedrag bij jongeren. «Schroot», zo blijkt.

Weglopen van huis, spijbelen, vandalisme, probleemgedrag... schief gelopen situaties waarin steeds meer jongeren verzeild geraken. In *Koekelare* hebben ze er een project rond gebouwd. Samen met het *Comité voor Bijzondere Jeugdzorg* kwamen er gespreksdagen en discussierondes, ook met begeleiders en jongeren van gezinsvervangende tehuizen in de buurt. Maar centraal stond een theaterproject dat zich afspeelt op een schroothoop.

SLAPEN TUSSEN SCHROOT

Regisseur Guido Willaert: «Het schrootterrein leek me een ideale plek om het verhaal te situeren. Het is symbolisch. Velen ervaren een tehuis als een schroothoop waar het oud ijzer, de vergeten jeugd, wordt gedeponneerd. Dan is men het kwijt, ligt het niet meer in de weg. En omheen het schrootterrein is er vaak een omheining, een afsluiting van de maatschappij. Om aan den lijve te ondervinden wat een schrootterrein is zijn we met de

DE HELFT KIJKT STIEKEM LEERLINGEN VOOR HUN TV

Bijna de helft van de leerlingen kijkt tv zonder vooraf na te gaan wat er op de beeldbuis komt. Maar Mac Gyver is hét lievelingsprogramma. Zapt de leraar mee of leert hij zijn volkje kiezen ?

Leraar *Toon Willemsen* onderzocht het tv-kijkgedrag van de leerlingen in de eerste graad van het Don Bosco-instituut in Helchteren. Hieruit blijkt dat leerlingen vooral consumeren en weinig zin hebben om leerrijke informatie op te doen. Ontspanning is het enige woord dat centraal op de voorgrond staat. De ouders gebruiken de kijkkast bovendien vaak als een zoethouder waardoor ze een grotere last voorkomen. Dat roept vragen op. Ook rijzen er vragen over de begeleidende rol van de leraar. Moet hij de leerlingen helpen kiezen ?

Toon Willemsen : «Onze leerlingen kijken veel, zeer veel tv. Voor velen is het misschien wel de enige of toch zeker de belangrijkste ontspanning. We mogen de invloed van de tv niet onderschatten en we kunnen hem niet naast ons neerleggen. We kunnen hem beter een plaats geven in onze dagelijkse leer- en opvoederstaak.

De meerderheid van onze leerlingen kijkt meer dan twee uren per dag naar tv. In het weekend of op vrije dagen zelfs vier uren en meer. Ze gaan hierdoor niet vroeg slapen. Kunnen zij deze, voor hen toch ietwat onnatuurlijke levenswijze, blijven volhouden zonder dat er enige schade ontstaat ?»

ZAPPEN

Willemsen : «Hoe kijken ze ? Té weinig leerlingen kijken selectief. Bijna de helft duwt op het knopje en nestelt zich voor de buis zonder te weten wat ze te zien gaat krijgen. Het zappen is in. De meerderheid kijkt naar verschillende, tot vijf en meer, programma's per avond. Maar info- en leertijke programma's halen nog geen tien procent. Het nieuws scoort met twee procent opmerkelijk laag.

De helft van de leerlingen kijkt vaak samen met de ouders. Toch zijn er veel die meer alleen kijken dan samen met het gezin. Velen trachten tv en schoolwerk te combineren.

De overgrote meerderheid van de leerlingen beweert zonder tv te kunnen. Ze zeggen dat niet mogen kijken geen straf is. Uit de antwoorden op de vragenlijsten komt echter het tegengestelde naar voor.

Bijna de helft mag alles zien. Ook de dingen die ze niet begrijpen of waarbij ze het best wat uitleg krijgen. Het stiekem kijken ligt rond de veertig procent. Toch mag 63 procent eigenlijk niet kijken naar erotische programma's en 23 procent naar late programma's. Zeven procent krijgt verbod te kijken naar horror.

Of we samen op school naar het beeldscherm moeten kijken ? Een grote meerderheid vindt dat dit moet kunnen, niet altijd maar toch regelmatig. Programma's als *Schooltelevisie* en *documentaires* dragen de voorkeur weg. Ook vinden sommige leerlingen dat de tv een goede aanvulling van de lessen kan zijn. De leerkrachten dienen met deze vaststelling rekening te houden. Daar de leerlingen graag tv kijken zullen ze wellicht ook met veel aandacht en inzet zulke lessen volgen en er veel meer dan anders uit leren.»

HELPEN KIJKEN

Willemsen : «Het valt op dat er bij velen thuis meerdere toestellen staan. Drie of zelfs meer is geen uitzondering.

Ik wilde nagaan hoe wij onze leerlingen kunnen helpen kijken. Leerkrachten en opvoeders moeten de jeugd begeleiden bij hun tv-kijken. We kunnen hen leren een programmakeuze te maken aan de hand van concrete voorbeelden. We moeten er ook de nadruk op leggen dat ze de nodige rust, dus slaap, nodig hebben om uit te groeien tot gezonde volwassen mensen. Door aan de andere kant in te spelen op hun interesses kunnen we het leerproces verstevigen en aanpassen aan de behoefte van de jeugd. Door op de juiste manier gebruik te maken van het tv-medium kunnen we heel wat van onze les- en vakdoelstellingen op eenvoudige en aangename wijze bereiken. De leerlingen geven ons daar trouwens tips en aanwijzingen voor.»

Informatie

Don Bosco Technisch Instituut –
Toon Willemsen – Don Boscostraat 6 –
3538 Helchteren – t. 011-52 14 19

Instituut Sint-Martinus
Ichtegemstraat 14-2
8680 Koekelare
t. 051-58 85 45

hoofdrolspelers een nacht gaan logeren op het schrootterrein van *Silveer Ide* in *Ichtegem*. We dachten, dat wordt akelig : klepperend ijzer, alles vies en smerig, kou lijden 's nachts, maar niets daarvan. Het was windstil, zalig warm en droog. Het schrootterrein was een idyllisch plekje. We hebben er duchtig geïmproviseerd en konden aanvoelen hoe het zou zijn als de weersomstandigheden minder gunstig waren. Onze fantasie is er aangescherpt en we vonden er ideeën die we in het stuk dankbaar konden gebruiken.»

VERGETEN JEUGD

De leerlingen namen deel aan informatie-dagen, discussieerden en speelden toneel. Ze sleurden niet alleen afgedankte wasmachines en oud ijzer mee naar school. Door het hele project werden ze vooral ook van dichtbij betrokken bij de problematiek van de «Vergeeten Jeugd». Door een creatieve aanpak hoeft dat niet eens saai te zijn. □

WIE GAAT DAT BETALEN ?

MILJARDENTEKORT VOOR ONDERWIJS

De Dienst Begroting van het Departement Onderwijs maakt de rekening op. Op basis van een onveranderd beleid hebben we een financieringstekort van 45 tot

65 miljard frank in het jaar 2000. Kan Vlaanderen zijn onderwijs dan niet meer zelf betalen ?

Het Vlaams onderwijs wordt betaald door de Vlaamse Gemeenschap. In Vlaanderen hebben we Gewest en Gemeenschap immers samengevoegd. Bij onze zuiderburen bestaat nog steeds een Franse Gemeenschapsregering en een Waalse Gewestregering. Daar liggen de zaken nog véél ingewikkelder.

De **basisbedragen** op de onderwijsbegroting zijn 167,4 miljard frank per jaar voor de Vlaamse Gemeenschap en 128,9 miljard voor de Franse Gemeenschap. Die bedragen worden elk jaar gecorrigeerd voor de denataliteit (de vermindering in de bevolking tot 18 jaar, beperkt tot 80 procent) en voor de inflatie (aanpassing aan de evolutie van de consumptieprijzen). De middelenoverdracht van de nationale overheid naar de Gemeenschappen is eigenlijk een **dotatie**. De middelen worden immers elk jaar doorgeschoven onder de vorm van een gedeelte van de geïnde BTW-ontvangsten.

In tabel 1 vindt u een raming van de onderwijsmiddelen uit BTW in lopende prijzen tot het jaar 2000. De cijfers zijn gecorrigeerd voor denataliteit en inflatie. Daaruit blijkt een jaarlijkse toename voor Vlaanderen van 6 à 7 miljard.

TABEL 1
ONDERWIJSMIDDELEN
UIT BTW
(IN MILJARDEN FRANK)

	Vlaanderen	Wallonië
1990	171,7	132,1
1991	177,1	136,1
1992	183,3	140,0
1993	189,3	143,7
1994	195,5	147,7
1995	202,0	151,8
1996	208,9	156,2
1997	216,0	160,7
1998	223,2	165,3
1999	230,5	170,0
2000	237,7	175,3

ONDERWIJS 1992

De **uitgavenpost** op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap voor 1992 bedraagt 433.265 miljoen frank. Onderwijs is daarbij goed voor 209.552 miljoen frank of 49 %. Onderwijs is dus veruit de grootste uitgavenpost op deze begroting : binnenlandse aangelegenheden (11 %), gezin en welzijn (9 %) en openbare werken (8 %) volgen op respectabele afstand.

Binnen de post Onderwijs gooit het secundair onderwijs (42 %) de grootste ogen, gevolgd door het basisonderwijs (24 %), de universiteiten (10 %), het HOBUS (7 %), het buitengewoon onderwijs (5 %) en het Onderwijs voor Sociale Promotie (3 %). De laatste negen procenten gaan naar «andere» uitgaven : leerlingenvervoer, afstandsonderwijs, studietoelagen, PMS, kabinet enz.

De **lonen** van het onderwijzend personeel zijn dit jaar goed voor zo'n 144 miljard of 69 % van de totale uitgaven. De andere 31 % gaan naar de PMS-centra, het leerlingenvervoer, de werking van het gesubsidieerd en het gemeenschapsonderwijs, de lonen van het kunstonderwijs, de werking van de administratie enz.

OP NAAR 2000

De Dienst Begroting van het Departement heeft ook voor de uitgaven dezelfde denkoefening gemaakt. Men heeft een aantal hypothesen opgemaakt voor de **te verwachten groei bij ongewijzigd beleid**. Daarbij

Uit welke muur zal Vlaanderen het geld halen om het onderwijs te blijven betalen ?

onderscheidt men vijf grote uitgavencategorieën : lonen onderwijzend personeel; lonen niet-onderwijzend personeel; werkingstoelagen; universitaire sector en wetenschapsbeleid en ten slotte de investeringen.

In tabel 2 staan een aantal hypothesen naast elkaar. In alle drie de versies ging de Dienst Begroting uit van een inflatie van 3 %. Daarnaast hield men rekening met een stijging van de reële loonkost met respectievelijk 2 % (hypothese 1), 2,5 % (hypothese 2) en 3 % (hypothese 3). Daaruit blijkt dat tegen het jaar 2000 de uitgaven met méér dan 100 miljard toenemen (hypothese 1) of zelfs verdubbelen (hypothese 3).

TABEL 2
ONDERWIJSUITGAVEN
(IN MILJARDEN FRANK)

	Hypo 1	Hypo 2	Hypo 3
1990	166,4	166,4	166,4
1991	176,8	176,8	176,8
1992	187,1	187,1	187,1
1993	197,0	197,9	198,7
1994	207,6	209,4	211,1
1995	222,6	225,4	228,2
1996	234,0	238,0	242,0
1997	245,8	251,0	256,3
1998	257,6	264,2	270,9
1999	269,6	277,7	285,9
2000	282,2	291,9	301,8

HET TEKORT

Nu is het een simpele oefening om een derde tabel samen te stellen waarin we middelen en uitgaven confronteren. Tabel 3 toont u wat we bekomen als we voor de drie hypothesen het verschil maken tussen de geraamde beschikbare middelen (tabel 1) en de geraamde uitgaven (tabel 2). Het positieve saldo voor de periode 1990-1991 is te verklaren door de debudgettering van de sector schoolgebouwen (4 miljard frank vanaf 1990) en de omzetting in 1990 van eindejaarstoelagen in maaltijdcheques (minderuitgave 1990 : 0,8 miljard frank).

TABEL 3
CONFRONTATIE VAN
MIDDELEN EN UITGAVEN
(SALDO IN MILJARDEN FRANK)

	Hypo 1	Hypo 2	Hypo 3
1990	5,3	5,3	5,3
1991	0,3	0,3	0,3
1992	- 3,8	- 3,8	- 3,8
1993	- 7,8	- 8,6	- 9,4
1994	- 12,0	- 13,8	- 15,6
1995	- 20,5	- 23,4	- 26,2
1996	- 25,1	- 29,1	- 33,1
1997	- 29,8	- 35,0	- 40,3
1998	- 34,4	- 40,9	- 47,7
1999	- 39,1	- 47,1	- 55,4
2000	- 44,5	- 54,1	- 64,1

In het jaar 2000 varieert het **financieringstekort** dus (naargelang de hypothese) van bijna 45 tot ruim 64 miljard frank.

Dit tekort is eigenlijk niet eens verwonderlijk. Het financieringssysteem houdt immers geen rekening met bestaande uitgavenmechanismen en tendensen in de onderwijswereld. De correctie voor de denataliteit is bijvoorbeeld beperkt tot de evolutie van het aantal jongeren van 0 tot 18 jaar. Dat betekent dat men geen rekening houdt met de effecten van de stijgende scolarisatie en de toenemende behoefte aan permanente vorming. Zo worden de onderwijsmiddelen ook in het geheel niet aangepast aan de reële evolutie van de eenheidsloonkost. De baremieke verhogingen (ingevolge de algemene veroudering van het onderwijzend personeel) en de sectoriële en intersectoriële CAO's leiden immers tot een reële groei met enkele procenten van de eenheidsloonkost náást de aanpassing van de lonen aan de evolutie van de index van de consumptieprijzen. Die invloed is des te groter daar rechtstreeks of onrechtstreeks ruim 85 % van de onderwijsmiddelen bestemd zijn voor personeelsuitgaven.

ZOEKEN NAAR CENTEN

In januari presenteerde het Departement

Onderwijs een omvangrijke **beleidsnota** voor het onderwijs van de volgende jaren. Daarin is ook sprake van **alternatieve financieringsmechanismen**.

Zo kunnen we bijvoorbeeld denken aan een aanvullende financiering door de nationale overheid. Dit idee kadert echter in een meer algemene discussie over de bevoegdheidsverdeling – en dus centenverdeling – tussen de centrale overheid en de deelgebieden.

Een andere mogelijkheid bestaat in de volledige ristornering van het **kijk- en luistergeld** naar de gemeenschappen vanaf dit jaar. Deze Waalse variant zou Vlaanderen een extraatje opleveren van 4,3 miljard in 1993, oplopend tot zo'n 7,4 miljard in 2000. Ruim onvoldoende dus om de tekorten te dekken.

Men kan de onderwijsmiddelen ook **welvaartsvast** maken door de BTW-enveloppe jaarlijks aan te passen aan de groei van het BNP. Ook dat zou jaarlijks verscheidene miljarden opleveren, afhankelijk van de groei-hypothese van het BNP. Of een en ander getuigt van politieke realiteitszin is dan een andere vraag.

Enkel een gestructureerd ingrijpen op lange termijn kan de onderwijsuitgaven beheersen en dus betaalbaar houden. De beleidsnota schetst enkele interessante **denkpistes**.

In het huidige declaratie-systeem wentelen de inrichtende machten en/of de scholen de financiële kost van hun beslissingen af naar het centrale bestuur. Een zgn. **enveloppe-financiering** is daarentegen gericht op decentralisatie, responsabilisering en delegatie naar individuele scholen (-groepen). Eenmaal de enveloppe leeg...

Ten tweede kan men door het **geleidelijk afbouwen van het personeelsbestand** middelen vrijmaken. Dat kan door een rationalisatie van zowel het schoolaanbod (verhoging van de groepsgrootte van de klassen) als van het aantal aangeboden studierichtingen. Met de middelen die zo vrijkomen kan men een echte financiële herwaardering van het leraarsberoep doorvoeren én de mogelijkheden tot navorming verruimen.

De variabiliteit van de taakbelasting van de leraar ten slotte is een ander aspect van dynamisch personeelsbeleid. Dan spreken we van de doorbreking van de horizontale carrière en de aanpassing van de (onderwijs)-opdracht aan leeftijd, ervaring enz. □

Departement Onderwijs –
Secretariaat-generaal –
Dienst Begroting en Boekhouding –
Henri Duqué – RAC – Arcadengebouw –
3de verdieping – kantoor 3084 –
1010 Brussel – t. 02-210 51 61

DE BASIS VERZAMELD

DE NIEUWE RAAD VOOR HET BASISONDERWIJS

Het Vlaamse Basisonderwijs heeft nu ook zijn Raad. De Raad voor het Basisonderwijs is één van de niveau-raden binnen de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR). Voor het eerst beschikt het basisonderwijs hiermee over een eigen officiële adviesstructuur met algemene bevoegdheid.

De Raad voor het Basisonderwijs is bevoegd voor **studie, advies en overleg** over «alle aspecten en uitzichten» van het basisonderwijs. Dat betekent dat de Raad o.a. zal praten over

- de minimale lessenroosters;
- de minimale leerplannen;
- de eindtermen zoals voorgesteld door de Dienst voor Onderwijsontwikkeling;
- de overgang kleuterschool – lagere school;
- de schoolachterstanden en leerproblemen;
- de specifieke opvang van migrantenleerlingen (i.s.m. de Commissie Onderwijs Migranten van de VLOR);
- de gelijke-kansenproblematiek jongensmeisjes (eveneens i.s.m. de bevoegde VLOR-commissie).

De nieuwe Raad neemt hierdoor alle bevoegdheden over van de *Commissie Onderwijsvernieuwing Basisonderwijs*, waardoor deze Commissie ook verdwijnt.

Verder zal de Raad voor het Basisonderwijs intensief samenwerken met de eigen *Afdeling voor het Buitengewoon Basisonderwijs*.

Tenslotte bepaalt het decreet dat de onderwijsminister **verplicht** het advies van de Raad moet vragen over alle beleidsvoorstellen voor het basisonderwijs. □

PRAKTISCH

Raad voor het Basisonderwijs
Voorzitter : Louis Van Beneden (COV)
Ondervoorzitter : Luc Van Der Auwera
(OVSG/CVPO)
Secretaris : Willy Vanbaeren

Jozef II-straat 68
1040 Brussel
t. 02-231 00 17

TOCH GESLAAGD !

OOK VOOR HOGER ONDERWIJS

Via de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap (voorheen «de Mid-denjury») kan iedereen nu ook een diploma hoger onderwijs behalen. De Commissie verwacht zo'n 400 kandidaten per jaar.

Vroeger was de keuze beperkt. De nieuwe regeling maakt nu mogelijk dat de kandidaat kan kiezen voor **elke opleiding van het hoger onderwijs** van het lange type en voor elke opleiding van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan.

De hele procedure is **gedecentraliseerd**. De kandidaat schrijft zich in voor de examens van een bepaald studiejaar in de **onderwijsinstelling van zijn keuze**. Die moet wel georganiseerd of gesubsidieerd zijn door de Vlaamse Gemeenschap. De onderwijsinstellingen krijgen geen subsidies voor deze bijkomende studenten. De onderwijsminister beslist hoeveel inschrijvingsgeld de onderwijsinstellingen mogen vragen. Geen enkele onderwijsinstelling mag echter geldige kandidaturen weigeren.

De kandidaat moet natuurlijk voldoen aan de toelatingsvoorwaarden voor de gekozen opleiding (bv. in het bezit zijn van een eindexamen secundair onderwijs). Door zijn keuze aanvaardt hij bovendien het studieprogramma voor dat bepaalde studiejaar in die bepaalde onderwijsinstelling. Het examenreglement van die instelling geldt ook voor hem. Dat betekent bijvoorbeeld dat hij –zoals een gewone student– per academiejaar en per studiejaar tweemaal de examens van dat studiejaar mag afleggen. De examencommissie van de instelling neemt de examens af. Het enige verschil is dat de onderwijsminister voor deze examens de voorzitter van de examencommissie aanduidt.

Voor dit academiejaar kon men inschrijven tot 1 mei. Vanaf volgend academiejaar moet de kandidaat inschrijven **vóór 1 december** van het academiejaar waarin hij zijn examens wil afleggen.

Inlichtingen

Departement Onderwijs – Administratie Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek – Erna Gits – Koningsstraat 138 – kantoor 110 – 1000 Brussel – ☎ 02-211 43 90

OVER DE GRENZEN

Zwitserland biedt u een pakket korte vormingsstages aan voor de eerste helft van 1993. Uw instellingshoofd en uw inrichtende macht moeten uw aanvraag ondertekenen. Als uw aanvraag wordt goedgekeurd zijn reis en verblijf in principe gratis. U moet wel vóór 1 oktober uw aanvraag indienen.

- Nr. 92.01.13, van 29 maart tot 2 april *L'aire de l'écrit.*
- Nr. 92.01.34, van 22 tot 26 maart *Schreibtraining.*
- Nr. 92.02.12, 5 dagen in februari *Phonétique corrective verbo-tonale.*

• Nr. 92.02.17, van 24 tot 27 maart *English literature.*

• Nr. 92.02.18, van 11 tot 13 maart *Seminario para profesores de español.*

• Nr. 92.02.35, van 12 tot 15 mei *Computer-Assisted Language Learning in Fremdsprachen-Unterricht.*

• Nr. 92.02.45, van 5 tot 8 april *Intensive course in English.*

• Nr. 92.04.12, van 30 maart tot 2 april

Les méthodes numériques dans l'enseignement des mathématiques.

• Nr. 92.07.05, van 22 tot 24 maart *Heimtiergestützter Unterricht.*

• Nr. 92.07.11, van 24 tot 26 maart *Les organismes «modèles» de la microbiologie expérimentale.*

• Nr. 92.10.76, van 5 tot 10 juli *Formation à l'enseignement des droits de l'homme, de la femme et de l'enfant.*

• Nr. 92.12.01, van 24 tot 26 maart *Zeitgeschichte – eine verdrängte Pflicht ?*

• Nr. 92.14.01, van 10 tot 12 mei *Fundamentalismus – Antwort auf die Herausforderungen der Zukunft ?*

• Nr. 92.16.02, van 21 tot 24 maart *Methodik/Didaktik des Musikunterrichts.*

• Nr. 92.17.01, van 13 tot 15 mei *Schulsport im Spannungsfeld zwischen Belastung und Regeneration.*

• Nr. 92.18.12, 3 dagen in maart *Evolution des langages de programmation.*

• Nr. 92.21.32, van 29 tot 31 maart *Überprüfen von Bildungsinhalten im Fachbereich Hauswirtschaft.*

• Nr. 92.22.31, van 18 tot 20 maart en 8 mei *Lernkultur – Schulkultur – Textilkultur.*

- Nr. 92.23.04, van 15 tot 19 maart *Technik : Interdisziplinäre Projekte an der ETH.*
- Nr. 92.23.08, van 13 tot 15 mei *Das physikalische Weltbild von Anaxagoras bis Kopernikus.*

• Nr. 92.24.01, van 15 tot 19 februari

Methoden der Erwachsenenbildung im Unterricht der Mittelschulen.

• Nr. 92.25.91, van 5 tot 8 juli (**inschrijven vóór 1 januari**)

Gestion de son temps et de son énergie.

• Nr. 92.27.34, van 22 tot 27 maart *Neurolinguistisches Programmieren.*

• Nr. 92.27.75, van 17 tot 19 maart *Situations didactiques dans l'enseignement des mathématiques et des disciplines scientifiques.*

Enseigner pour qu'ils apprennent.

• Nr. 92.27.94, van 20 tot 22 mei (**inschrijven vóór 1 januari**)

Enseigner pour qu'ils apprennent.

• Nr. 92.27.95, van 5 tot 7 april (**inschrijven vóór 1 januari**)

Prévention positive : techniques d'animation.

HEET VAN DE NAALD

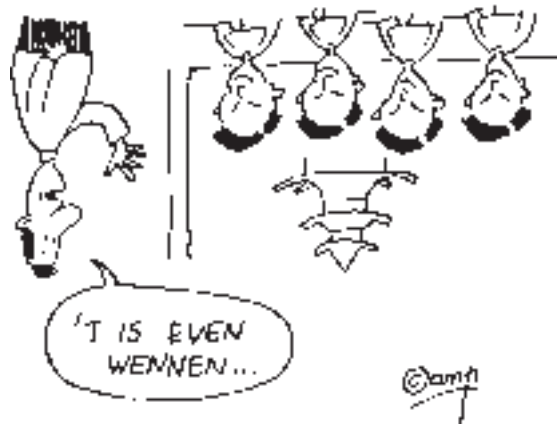
FINLAND & ZWEDEN

• van 21 tot 25 september (in Finland) en van 19 tot 23 april (in Zweden)

Local school development.

U moet wel **onmiddellijk bellen** (vóór 10 mei). Er is een voorkeur voor teams van 2 of 3 mensen van dezelfde school, liefst directeur en leraar(s). □

LERAARS AAN DE ANDERE KANT

Gami

Inlichtingen en inschrijvingsformulieren

Departement Onderwijs
Secretariaat-generaal t.a.v. Leen Mortier
RAC – Arcadengebouw
3de verdieping – kantoor 3087
1010 Brussel
☎ 02-210 51 10

HOE VRIJ ZIJN DE SCHOLEN ?

Op welk vlak hebben de scholen ruimte om een eigen beleid te ontwikkelen ? En wat is door de centrale regelgeving vastgelegd ? *Geert Devos en Marc Buelens (Vlerick-school voor Management, RUG)* maken u daar op een eenvoudige manier wegwijs in.

Wij overlopen op vier domeinen wat door de onderwijsreglementering is vastgelegd en wat de scholen zelf kunnen bepalen : de beleidsruimte van scholen.

1. CURRICULUM

De reglementering bepaalt :

- dat sinds 1 september 1989 de eenheidsstructuur progressief wordt ingevoerd in alle scholen;
- dat de rationalisatie en programmatie van het studieaanbod via het net moeten verlopen;
- dat een wettelijk bepaald minimumleerplan en minimumlessenrooster moet in acht worden genomen;
- dat de inrichtende machten voor het overige voor hun onderwijsnet en zelfs voor elke school de lessenroosters kunnen vaststellen en mits goedkeuring door de minister hun leerplannen kunnen opstellen (in het vrij onderwijs worden door het NSKO lessenroosters uitgewerkt die verplicht worden opgelegd aan de aangesloten scholen);
- het minimum aantal lestijden dat per week moet worden gegeven.

De scholen kunnen :

- nieuwe afdelingen of andere onderverdelingen oprichten via de aanvraagprocedure binnen het net voor zover zij deel uitmaken van een scholengemeenschap en voldoen aan de wettelijk vastgelegde programmatie-normen;
- eigen leerplannen ontwikkelen en die ter goedkeuring voorleggen aan de bevoegde commissie van het ministerie (enkel voor vrije scholen);
- de slaagnormen (sanctionering van de studies) zelf bepalen.

2. PERSONEEL

De reglementering bepaalt :

- het aantal en de stratificatie van de ambten : er zijn wervings-, selectie- en bevorderingsambten; per school is er één directeur en één opvoeder-huismeester; vanaf 600 leerlingen heeft de school recht op een onderdirecteur; de scholen hebben recht op administratief en hulpopvoedend personeel volgens hun leerlingenaantal; dit is ook het geval voor de

De school krijgt heel wat ruimte om zich een eigen gezicht aan te meten.

- selectie en bevorderingsambten; de berekening van het lestijdenpakket, op basis waarvan de school haar onderwijsuren mag inrichten. Deze berekening gebeurt in functie van het leerlingenaantal van het vorige schooljaar.
- wanneer en onder welke voorwaarden personeelsleden worden ter beschikking gesteld en gereffecteerd of wedertewerkgesteld;
- de vastlegging van de ambten via de bekwaamheidsbewijzen;
- het statuut van het personeel dat onder meer inhoudt dat het personeel na verloop van tijd moet benoemd worden of ontslagen;
- dat het boventallig benoemd personeel wordt ter beschikking gesteld en gereffecteerd indien mogelijk;
- de verloning op basis van het ambt (lagere of hogere cyclus, wervings-, selectie- of bevorderingsambt) en de anciënniteit;
- de minimumprestaties per full time.

De scholen kunnen :

hun lestijdenpakket aanwenden zoals zij dat verkiezen (lesuren, interne pedagogische begeleiding, bijzondere pedagogische taken, bijscholing, inhaallessen, heroriënteringslessen, pedagogische coördinatie, klasseraad, klassedirectie).

De inrichtende machten zijn vrij personeel aan te werven en te benoemen voor zover zij aan de reffectatiereglementering hebben voldaan.

3. FINANCIËN

De reglementering bepaalt :

- de bedragen van de werkings- en uitrustingsstoelagen of dotaties (in het vrij onderwijs : per leerling, in het gemeenschapsonderwijs volgens parameters door het net zelf vastgelegd);
- de werking van de gebouwenfondsen en de Dienst voor Infrastructuurwerken van het Gesubsidieerd Onderwijs;
- het verbod op de handelspraktijken.

De scholen kunnen :

hun middelen binnen bepaalde regels aanwenden zoals zij dat wensen.

4. MISSIE

De reglementering :

- garandeert de onderwijsvrijheid en de vrije schoolkeuze;
- onderscheidt neutrale, confessionele en pluralistische scholen;
- voorziet dat de inrichtende machten hun opvoedingsproject kunnen uitvoeren.

De scholen kunnen :

voor zover hun inrichtende macht het toelaat het opvoedingsproject vertalen naar hun eigen organisatie :

- waarden (sfeer, discipline, sociale en culturele doelen) centraal stellen;
- doelstellingen formuleren voor het studieniveau, de opvang en begeleiding van leerlingen en accenten leggen met het oog op het hoger onderwijs, de arbeidsmarkt en/of de leerlingen;
- recruitering van leerlingen (intellectueel en sociaal niveau). De gemeenschapsscholen mogen in principe geen leerlingen weigeren. □

SOLDAAT VOOR DE KLAS

Het Amerikaanse leger gaat met zo'n 500.000 man (of een kwart) inkrimpen. Het leraarstekort daarentegen zal er tegen het einde van deze eeuw met een derde stijgen. Wat is dan het ei van Columbus? Juist, het omscholingsprogramma *New Careers in Education*. Dat stelt allerlei aantrekkelijke voordelen in het vooruitzicht als militairen zich omscholen tot leraar. Liefst natuurlijk in vakken waar grote tekorten zijn, zoals wiskunde en natuurkunde.

Toch loopt het niet echt storm bij het omscholingsprogramma. Jan Leraar verdient immers driemaal minder dan Jan Soldaat. □

(The Guardian/Eng.)

MEISJES LEZEN MEER

Franse meisjes lezen meer boeken dan Franse jongens. Een enquête van *Le Monde* laat niets aan duidelijkheid te wensen over. Tweederde van de ondervraagde jongeren hadden wel de dag vóór de enquête een boek, krant of tijdschrift gelezen. Slechts 46 procent van de meisjes en 22 procent van de jongens bleken de afgelopen week minimaal één roman of stripboek te hebben gelezen. De meisjes lezen weinig strips: 15 procent tegenover 45 procent voor de jongens. Ze lezen wel twee keer zoveel poëzie als de jongens, die meer van science fiction houden.

De kennis van de Franse literatuur is bedroevend: 9 procent van de meisjes en 14 procent van de jongens kenden geen enkele Franse dichter. Victor Hugo, *La Fontaine*, *Baudelaire* en *Rimbaud* werden het meest genoemd en daaraan zijn de schoolboeken uiteraard niet vreemd. □

(Le Monde de l'éducation / Frankrijk)

BOZE PREFECTEN

De studieprefecten van het officieel Nederlandstalig onderwijs zijn boos omdat het gemeenschapsonderwijs niet de mogelijkheden en de middelen krijgt die het verdient. De overheid moet zich te veel met zaken waar zij te weinig mee begaan is, aldus de prefecten.

Heel wat directies vinden het trouwens ongehoord dat buitenstaanders nu het beleid bepalen, terwijl niet eens alle instellingshoofden stemrecht hebben. «Hoe kunnen mensen die verder niets met het onderwijs te maken hebben en die nog nooit de binnenkant van een school gezien hebben, oordelen over het beleid en zelfs beslissen over de benoeming van directies?», zo zeggen de prefecten.

Sinds het ARGO-decreet is de kwaliteit van het gemeenschapsonderwijs er zeker niet op vooruit ge-

gaan. In het belang van de leerlingen moet de kwaliteit op de eerste plaats komen, maar van een onderwijsstrategie is nauwelijks sprake. Een onderwijsstrategie moet voor de school een kader scheppen van de eerste tot de laatste schooldag. Ouders hoeven het niet te nemen dat een school in september meestal gebrekkig functioneert. Als de richtlijnen ieder jaar iets vroeger (dit is omstreeks de paasvakantie) zouden bekend zijn, zou dit de scholen veel moeilijkheden besparen.

Het ambt van directeur moet maatschappelijk en vooral financieel gehervat worden. Directeurs die tegelijkertijd ook directeur zijn van een avondschool, of die nog andere taken hebben, moeten hulp krijgen. De prefecten willen niet langer instaan voor al deze extra taken zonder dat zij daarvoor een bijkomende vergoeding krijgen. □

(Het Laatste Nieuws)

TE VEEL ?

In Japan gaan de kinderen nog zes dagen per week naar school. Dat is te veel concludeert een commissie van onderwijsexperts. De kinderen moeten meer kans krijgen om aan sport of andere hobby's te doen en aan het familiaal leven deel te nemen. De autoriteiten

hebben goed geluisterd. Vanaf september krijgen de kleine Japanners een week van vijf dagen - één keer per maand!

De grootste tegenstanders zijn de ouders. Die vrezen dat hun kinderen nu te weinig zullen werken. Het Japanse schoolstelsel is immers hypercompetitief. □

(La Libre Belgique)

GEEN GELD NODIG

Heeft het Franstalig onderwijs nu echt extra geld nodig om te kunnen overleven? Volgens de *Union Wallonne des Entreprises (UWE)* niet.

In het basisonderwijs zou men volgens de omkaderingsnormen 22.183 onderwijzers mogen tellen voor het aantal leerlingen dat er dit schooljaar les volgt. In werkelijkheid worden er 31.973 onderwijzers betaald, of 9.789 meer. Het secundair onderwijs heeft hetzelfde beeld. Volgens de wet zijn er maar 34.272 leraars nodig dit schooljaar, maar er worden er 48.337 voltijds betaald, of 14.065 meer.

Er zijn wel een heleboel redenen die het verschil verklaren: leerkrachten die ziek zijn, een tijdelijke opdracht elders krijgen, of gewoon geen werk hebben in de school uit hun buurt of van hun net, worden wel doorbetaald maar worden vervangen door tijdelijke plaatsvervangers (die niet in de omkadering voorzien zijn).

De Waalse werkgevers (UWE) kunnen echter niet begrijpen dat deze factoren zo zwaar doorwegen. De afwijking is voor hen in ieder geval onverantwoord groot. Voor het basisonderwijs moet het geregistreerde verschil van ruim 30% teruggebracht worden tot 10%. Dat zou al een besparing opleveren van 6 miljard. Volgens dezelfde redenering ziet de UWE in het secundair onderwijs nog eens een besparing mogelijk van ongeveer 14 miljard.

De UWE doet zelf een aantal voorstellen om de besparingen op het terrein te realiseren: fusies tussen scholen van hetzelfde net, samenwerking over de netten heen, en een drastische beperking van het aantal opties in vooral het technisch en het beroepsonderwijs (waar niet minder dan 650 opties mogelijk zijn).

Een andere mogelijkheid voor de UWE is de vervroegde pensionering van leerkrachten. □

(Financieel Economische Tijd)

DE HUISWERKCLUB

Waar hoort huiswerk thuis? Thuis, op school of in de huiswerkclub? Het Rotterdamse welzijns-werk is met huiswerkclubs gestart. De kinderen maken er in een «huise-lijke sfeer» hun opdrachten, vaak onder begeleiding van vrijwilligers.

Sommige scholen organiseren huiswerklokalen waar de leerlingen voor en na hun huiswerk maken, onder begeleiding van een leraar. Het grote verschil: op school is het verplicht, op de huiswerkclub is het vrijwillig.

Meer en meer stemmen gaan op voor huiswerkbegeleiding op school. Leren leren en leren werken is een onderwijstaak, zeggen zij. En dat moet op school gebeuren. □

(Didaktief/Ned.)

WAAR DOEN WE HET VOOR?

Een rapport van het Leidse bureau Research voor Beleid toont voor Nederlandse leraars een salarisachterstand van minstens tien procent ten opzichte van de rijksoverheid. Toch wil minister Ritzen enkel een loonsverhoging voor jonge leraars en voor leraars in vakken waar een te kort dreigt, zoals de exacte en technische vakken. Daarnaast wil hij in het onderwijs prestatiebeloning invoeren. Volgens een enquête zou de helft van de leraars daar wel voor te vinden zijn. De minister ziet die prestatiebeloning als een antwoord op de weinig flexibele salarisstructuur en gebrekkige carrière-perspectieven in het onderwijs. □

(NRC Handelsblad/Ned.)

INTEGRATIE IN BRUSSEL

In het Brussels Nederlands-talig kleuteronderwijs komt slechts 28 procent van de 7.812 kleuters uit een homogeen Nederlandstalig gezin. In de eerste kleuterklas is dit zelfs maar 25 procent.

Het aantal kinderen uit anderstalige gezinnen neemt in het Brussels Nederlandstalig onderwijs snel toe. Om hun integratie te bevorderen wil de Onderwijsminister voor het Brusselse gewest Rufin Grijp (SP) 100 bijkomende leerkrachten en logopedisten in dienst nemen, in de hoop dat de Vlaamse regering de rekening zal betalen.

De zeven op tien kleuters die niet uit homogene Nederlandstalige gezinnen komen zijn niet voor één gat te vangen. Bijna de helft komt uit een gezin waarvan één van de ouders Nederlands spreekt. Meer dan veertig procent komt echter uit homogeen Franstalige gezinnen. Binnen die groep is bijna de helft van Belgische afkomst, maar meer nog van migrantenafkomst (maar kunnen Belg zijn). Vooral bij deze laatsten zijn er problemen. De helft van de kinderen geeft er na de Nederlandstalige kleuterschool de brui aan en schakelt over op het Franstalig onderwijs. □

(De Morgen)

DEPRESSIEF

Psychotherapeut Willem Heuveschat het aantal jongeren dat aan (meer of minder ernstige) depressieve stemmingen lijdt op 40 tot 50% van de jonge adolescenten.

Doorgerekend naar de Nederlandse situatie betekenen deze cijfers dat bij 400.000 adolescenten van 11 tot 16 jaar symptomen van depressie herkenbaar zijn. Mits een gelijke verhouding zouden 130.000 Vlaamse jongeren met deze problemen kampen. Slechts een kleine groep zoekt en vindt professionele hulp. Een veel grotere groep worstelt met depressieve gevoelens zonder dat begeleiding of hulp wordt geboden. Het risico dat zich bij deze jongeren een depressie ontwikkelt is groot.

In Nijmegen is een cursus Stem-

mingmakerij van start gegaan voor jongeren van 15 tot 18 jaar met een meer dan normaal aantal depressieve symptomen. Deze preventieve cursus wil de jongeren meer controle laten krijgen over hun gedachten, gevoelens, gedrag en leven zodat de depressieve symptomen minderen.

De school zelf kan ook iets doen. Ze kan de werkrelatie met de hulpverlenende instellingen formaliseren onder het motto «goede afspraken voorkomen improvisatie». Ze kunnen deskundigheid in huis halen (schoolarts, psycholoog enz.). En ten slotte kunnen ze investeren in preventieprogramma's (in de vorm van projectmatig georganiseerde activiteiten). □

(Tijdschrift voor Leerlingbegeleiding/Ned.)

HANDELS-PRAKTIJKEN

Scholen mogen schoolgerief verkopen aan hun leerlingen. Dat is het resultaat van een uitspraak van de Kortrijkse Rechtbank van Koophandel. Op 7 juni 1991 trok het Algemeen Middenstandsverbond (AMV) immers naar deze rechtbank en vroeg in kort geding de verkoop van schoolgerief in het Klein Seminarie van Roeselare te verbieden. Het AMV vond dat deze laatste uitzondering op het verbod van handelspraktijken voor scholen, een vermomming voor oneerlijke concurrentie was. Door de uitspraak mogen het Klein Seminarie, maar ook alle andere scholen, verder schoolgerief verkopen. □

(Het Belang van Limburg)

de SPRAAK-MAKERS

Kas Deprez, sociolinguïst: «Wij hebben altijd moeten samenleven met de Franstaligen. Dat heeft zijn invloed. Maar nu worden 90% van de Vlaamse woorden als gallicismen bestempeld. Als je sommige Vlamingen bezig hoort dan is het Frans een ziekte. Vlamingen moeten goed Engels leren willen zij meespeelen in de wereld van morgen. En goed Frans.»

Marc Van Steenkiste, stafmedewerker op het kabinet van de Gemeenschapsminister van Onderwijs: «Het werken met mensen is de enige echte gezonde reden die iemand kan aanhalen om voor een klas te gaan staan. Een leraar is iemand die zich geroepen voelt om kennis, waarden en normen aan anderen door te geven. Ik wil me ook uitdrukkelijk verzetten tegen die idee dat in het onderwijs alles slecht gaat. Leraars hebben soms de neiging tot maatschappelijk masochisme. Men treedt te weinig naar buiten met de successen van het lesgeven en te veel met de ellende.»

Peter Steenhaut, voorzitter ARGO: «Wij hebben tot op heden geen toestanden gekend zoals in het Franstalig onderwijs, omdat in Vlaanderen gemeenschap en gewest één begroting vormen, waarbinnen interne verschuivingen mogelijk zijn. Maar in de toekomst zal dat geen soelaas brengen. De SERV heeft voorgerekend dat de financiering van het onderwijs vanaf 1996 zwaar in de problemen zal zitten.» □

SCHOON VLOMS

Springen de leerlingen in uw school beter of slechter om met het Nederlands dan vroeger? En hoe is het gesteld met de taal van uw collega's? De Vereniging Algemeen Nederlands start een actie voor actieve taalzorg op de Vlaamse scholen.

Hebt u professor Florquin nog gekend? Met Fons en Annie? En Mark Galle? (nee, niet de politicus, of toch, maar toen had hij een taalrubriek op de radio, 's ochtends om half acht.) De VBO en de ABN-kemen? Dan bent u ten minste een veertiger, die in zijn of haar jeugd jaren de tenoren van de taalzorgrubrieken in Vlaanderen heeft meegemaakt. Want je ont kwam er niet aan: professor Florquin met zijn helpers en zijn hond, net voor het journaal op de televisie, en Mark, elke ochtend bij het ontbijt. Geen land ter wereld waar taalzorg er op die manier met de paplepel van de moderne media werd ingegeven.

En nu, twintig jaar later? Heeft de hersenspoeling van toen een generatie van taalvirtuozen in Vlaanderen doen opstaan? Wie oud genoeg is om te kunnen vergelijken, moet erkennen dat de doorsnee-Vlaming zijn taal mondeling veel beter hanteert dan vroeger. Dat blijkt elke dag opnieuw in tal van praatprogramma's op radio en tv, waar Vlamingen van elke rang en stand spontaan en vlot hun zegje doen. Ze kunnen aardig uit hun woorden komen, de Vlamingen van tegenwoordig. En als je kijkt naar *Tien voor Taal* stel je niet zonder enige trots vast dat de Vlaamse deelnemers meer dan op hun beurt met de eer gaan strijken.

HALFGELETERD

Alles kits dus? Is het doel bereikt? Moet er eigenlijk nog taalzorg zijn in Vlaanderen? Wel, helemaal rooskleurig is het beeld toch niet. Een verontrustend rapport van pro-

fessor Daems gewaagt van 7% «halfgeletterden» bij de laatstejaars scholieren in het middelbaar onderwijs. Een leraar Nederlands heeft het op de opiniebladzijde van een bekende Vlaamse krant over «feitelijk analfabetisme» bij een niet gering gedeelte van de Vlaamse jongeren. Vooral de schriftelijke taalbeheersing laat te wensen over, vindt hij.

Toch bleek vorig jaar, bij een wedstrijd die door de Vlaamse Raad was georganiseerd, een groep leerlingen van het atheneum in Oostende een pracht van een politieke redevoering te hebben geschreven, die zowel qua structuur en bewijsvoering als wat het taalgebruik betreft een model kon worden genoemd.

De taal van de Vlaamse overheid wordt geregeld op de korrel genomen door E. Berode, in de taalrubriek van *De Standaard*, en in de rubriek «Taal van de overheid» van het tijdschrift *Taalbeheersing in de praktijk* (uitg. UGA, Kortrijk-Heule) en dat is zeer terecht: de Vlaamse overheid schrijft nog dikwijls het minderwaardig taaltje uit de Belgische tijd: slecht vertaald Frans dus. Daar staat dan

weer tegenover dat enige jonge Vlaamse ambtenaren vorig jaar het initiatief hebben genomen om een symposium te organiseren onder de veelzeggende titel: «Begrijpt de burger ons?». En de afdeling Vorming van de Vlaamse Gemeenschap organiseert sedert kort taaltrainingen om de ambtenaren tot beter en efficiënter taalgebruik te bewegen.

Er is dus goed en slecht nieuws van het taalfront. Als het er op aan komt, presteren we niet slecht. De dagelijkse praktijk leert echter dat de meeste Vlamingen slordig omspringen met hun taal, vooral dan in geschreven vorm. Dat geldt niet alleen voor de overheid maar ook voor het bedrijfsleven. En het rapport van prof. Daems toont aan dat veel leerlingen bij het verlaten van het middelbaar onderwijs hun taal gebrekkig hanteren. Onvermogen of onverschilligheid? Ik denk dat vooral het laatste het geval is.

GEMAKZUCHT

Er is in Vlaanderen vooral gemakzucht waar te nemen als het om het taalgebruik gaat. We nemen dikwijls genoegen met een halfslachtig taaltje: geen dialect meer, maar ook geen behoorlijk Nederlands, geen grove fouten maar onzorgvuldig verwoorden en formuleren. «Het doet er eigenlijk niet zo toe, ze begrijpen toch wat ik bedoel. En bovendien spreekt iedereen zo!» Geert van Istendael noemt het «verkavelingsvlaams»: het taaltje van de Vlamingen die zich niet meer moeten wren tegen het Frans, die zich afzetten tegen de «Ollanders» («doen die het dan soms beter?») en die het slordig taalgebruik een beetje als een statussymbool gaan beschouwen.

En dat kunnen wij ons, als Vlamingen, eigenlijk niet permitteren. De strijd om in ons eigen land onze eigen taal te mogen en te kunnen gebruiken, is gestreden. Maar daar houdt het niet mee op. Juist omdat wij, Vlamingen, zo

voor onze taal hebben moeten strijden, moeten we die taal ook cultiveren. Het moet onze ambitie zijn het Nederlands altijd en overal correct en keurig te gebruiken en daardoor respect voor onze taal af te dwingen. Dat is nog steeds nodig. Onze Franstalige landgenoten beginnen in te zien dat kennis van het Nederlands onmisbaar wordt. Kunnen wij hen te woord staan in een veredeld dialect? Je kunt geen respect afdwingen voor je taal, als je die taal zelf niet respecteert. Als we er zelf niets om geven kunnen we van anderen niet verwachten dat zij voor onze taal enige waardering opbrengen.

De vraag of onze Nederlandse taalgenoten het dan beter doen, is niet relevant. Als je een beetje historisch besef hebt, weet je dat het Nederlands in Vlaanderen groot geworden is tot het, bij de scheiding tussen noord en zuid, naar Nederland is uitgeweken. Nu het Nederlands – na drie eeuwen – opnieuw de cultuurtaal van de Vlamingen is geworden, is het onze historische taak opnieuw de voortrekkers te worden. In het streven naar correct en helder taalgebruik moeten de Vlamingen vooraan willen staan. □

Willy Penninckx, Vereniging Algemeen Nederlands

TAALZORG OP SCHOOL

Om de taalzorg bij de jongere Vlamingen op te wekken en te stimuleren voert de Vereniging Algemeen Nederlands (VAN) momenteel een actie in het onderwijs. Van maart tot december wordt elk maand in het onderwijs een folder verspreid met enige taaladviezen, maar vooral met een oproep om zich op te geven als lid en als medewerker bij de activiteiten die de VAN vanaf volgend schooljaar wil gaan ontwikkelen in de scholen en bij de Vlaamse jeugd. Als u er meer over wilt vernemen, als u lid wilt worden, als u de folders van de VAN wilt ontvangen of extra-nummers ervan wilt aanvragen, kunt u zich wenden tot het secretariaat van de VAN – Koningsstraat 192 – bus 19 – 1000 Brussel – ☎ 02-223 15 23

WELKE OPMERKINGEN GEEFT U ?

DE LERAAR ALS PROEFKONIJN

De computer bevestigt het: de leraar geeft beter taakgerichte dan persoonsgerichte commentaar in de klas.

Negen weken lang registreerden micro-computers de manier waarop leraars reageren op leerlingen : hun feedbackgedrag dus. Zo wilde men nagaan of er een verband bestaat tussen de reacties van de leraars en een goed klasklimaat. En wat ontdekte de computer ?

Voor het onderzoek werden 14 leraars negen weken in hun klas geobserveerd. Er waren 319 leerlingen bij betrokken. Het **feedbackgedrag** van de leraars werd per tijdsinterval van vijf seconden geregistreerd door een draagbare micro-computer. Die stelde vast of de leraar feedback gaf, of die positief of negatief was, taak- of persoonsgericht en aan wie gericht (individu, groep of klas). Voor controle werden ook een aantal lessen op video opgenomen. Het **klasklimaat** werd gemeten door gedetailleerde vragenlijsten voor de leerlingen, de **arbeidstevredenheid** door even gedetailleerde lijsten voor de leraars.

HET GEDRAG VAN DE LERAAR

Globaal kunnen we drie leraar-activiteiten onderscheiden : het geven van uitleg, het begeleiden van oefeningen, en het geven van feedback aan leerlingen. Door het geven van **feedback** kan een leraar het leerproces van de leerling sturen en hem motiveren. Iedere boodschap, dus ook feedback aan een leerling, is op te vatten als een informatie-overdracht met twee componenten : een inhoudelijke en een emotionele. De emotionele inhoud van de feedback die een leraar geeft, heeft invloed op de sfeer in de klas.

Een **goed klasklimaat** is een situatie waarin leerlingen onderling en met de leraar een goede relatie hebben en waarin duidelijke regels gelden aangaande het management van de klas (het orde houden). Impliciet is hierin opgenomen dat het gedrag van de leraar een belangrijke factor is in het creëren van een goed klasklimaat. Het is onduidelijk, zowel uit

dit onderzoek alsook uit door anderen uitgevoerd onderzoek, of het klasklimaat een conditie is voor, of het produkt is van een bepaalde kwaliteit van het onderwijs en het lesgedrag van de leraar. Vast staat dat er een bepaald verband is en deze studie toont dat ook aan. Het feedbackgedrag van de leraar hangt samen met het klimaat in de klas.

NIET PERSOONSGERICHT

Uit het onderzoek blijkt dat het feedbackgedrag van de leraar erg belangrijk is. Vooral door taakgerichte feedback wordt een bijdrage geleverd aan een positief klasklimaat. Of dat direct of indirect gebeurt, speelt geen rol. Wie een goede sfeer wil opbouwen geeft dus liever taakgerichte dan persoonsgerichte opmerkingen en advies.

Het gedrag van de leraar wordt enerzijds bepaald in interactie met de leerlingen, maar anderzijds hangt dit (direct of indirect) samen met het klimaat op school zoals dit door de leraar wordt ervaren.

Hieruit zou een model te construeren zijn, waarin de relatie tussen twee «culturen» naar voor komt : de leraar is in de klas een bepalende factor voor het klasklimaat terwijl hij in het leraarscorps een onderdeel is van een van de bepalende factoren voor het schoolklimaat. Op het grensvlak van deze twee culturen ontstaat de arbeidstevredenheid van een leraar. De tevredenheid met zijn beroep wordt bepaald door de school en door de klas(sen) waarin hij lesgeeft. □

U vindt dit en ander even boeiend onderzoek in het boek «Leraar als beroep» (Janssens, Peters, Tistaert - Amsterdam, Swets & Zeitlinger, 1989)

SUCCESVOL ONDERWIJS

Om leerlingen beter te laten presteren, moeten leraars de lestijd zo goed mogelijk besteden. Dat kan door een combinatie van gestructureerd lesgeven, met goed lesmateriaal en een juiste groepeeringsvorm. Aldus de Nederlandse hoogleraar onderwijskunde B. Creemers (Groningen). Hij zoekt naar elementen die tot succesvol onderwijs leiden, d.w.z. tot betere leerlingprestaties.

Creemers : «De tijd die leerlingen krijgen om iets te leren is zo'n element. We moeten geen tijd verspillen aan zaken die niets met onderwijs te maken hebben. De leerling moet aan het werk blijven en de lessen verlopen rustig en ordelijk. Dat kan als de leraar helder en duidelijk stof aanbiedt, veel vragen stelt en ook laat beantwoorden. Voorts moet de leraar zijn leerlingen regelmatig inlichten over hun vorderingen en snel ingrijpen als er leerproblemen ontstaan.

Goed lesmateriaal is duidelijk gestructureerd met een logische opbouw. De doelstellingen zijn zo geordend dat de leerlingen eerst toewerken naar de reproductie van kennis. Pas daarna komen hogere doelen zoals synthese en evaluatie aan bod. Via aanwijzingen per leertaak en toetsen weet de leerling wat van hem wordt verwacht en weet de leraar wat de leerling heeft opgepikt.

De indeling van de leerlingen in de klas is niet zonder belang. Het meeste effect heeft beheersingsleren, oftewel differentiatie naar tempo. De leerlingen verwerken in hun eigen tempo een bepaalde leerstof. Leerlingen die problemen hebben met de basisstof krijgen extra tijd en herhalingsoefeningen. Snelle leerlingen kunnen dan verder met verrijksstof.» □

HET WATERVALPROBLEEM

(KLASSE NR. 20)

Als zoveel leerlingen overschakelen gedurende hun studies, dat het een «watervalsysteem» wordt, dan schort er misschien ook wat aan de oriëntatie en de begeleiding of wil men een groep leerlingen werkelijk in een studierichting houden waar ze niet thuishoren, omdat men van oordeel is dat andere studierichtingen minder zijn?

Misschien is dit «watervalsysteem» zo slecht niet, en voor velen zelfs een redding, want voor velen wacht er een afgrond na het Algemeen Vormend Onderwijs, als men de slaagcijfers bekijkt aan de universiteit en het hoger onderwijs buiten de universiteit. Of waarop bereidt het Algemeen Vormend Onderwijs voor?

Misschien was het voor velen toch beter geweest waren ze in het watervalsysteem terecht gekomen, en hadden ze kennis en vaardigheden verworven waarmee ze in

onze maatschappij en onze economie terecht konden.

Maar er is niets nieuws onder de zon. In GORGIAS van PLATO, een gesprek in Athene 2400 jaar geleden, stelt Socrates de vraag aan de retorieker Callicles «Maar als ik naar de argumenten kijk waarmee jij je eigen werk aanprijst, vraag ik me af : wat geeft jou eigenlijk het recht om op een werktuigkundige af te geven en op die mensen die ik verder noemde (andere beroepen)?».

Om naar onze tijd terug te keren waar de ganzeveder vervangen is door de tekstverwerker, fotocopie en fax, kunnen we misschien eens nazien wat de meest gevraagde werknemers zijn, technici, metaalarbeiders, elektriciens, lassers en snijders, metselaars, vloerleggers, verplegers, ingenieurs... □

Jozef Clarys,

Inspecteur Secundair Onderwijs

VROUWEN BIJ DE MINISTER

KLASSE van de maand maart bevat een aantal interessante artikels over de vrouw in het onderwijs. Als één van uw trouwste lezers heb ik ook dit nummer met bijzondere aandacht gelezen. Tot mijn verbazing stelde ik echter een grove onjuistheid vast op pagina 11.

Onder de titel «Mijnheer de Minister» las ik dat de Minister een man is, en dat is juist, maar verder moet ik u teleurstellen. Bekijken we gewoon even de telefoonlijst van mijn kabinet. Van de 37 voltijdse medewerkers van mijn kabinet Onderwijs en Ambtenarenzaken zijn er 15 vrouwen. Nog niet de helft, zult u zeggen, maar en, dat is nu juist het ongewone, dat

komt omdat er voor de bevoegdheid onderwijs geen vrouwen op niveau 2 zitten. Want op niveau 1 is het daar netjes verdeeld, de helft vrouwen en de helft mannen.

Dus : zeg niet te gauw «er zit daar geen vrouw». □

Luc Van den Bossche, Gemeenschapsminister van Onderwijs en Ambtenarenzaken

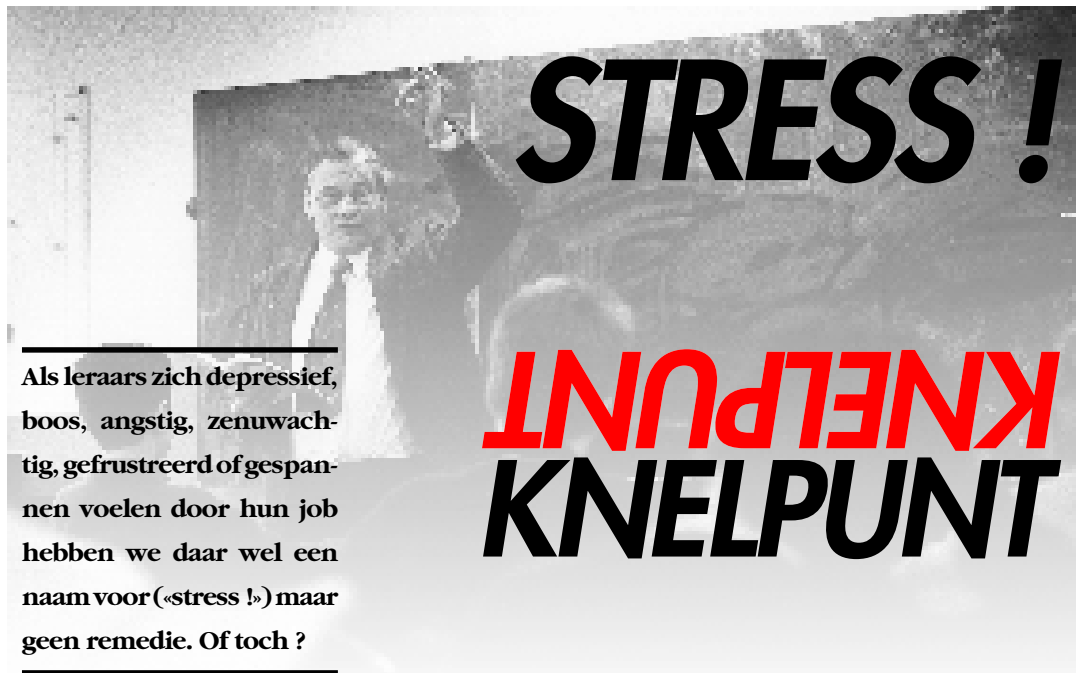
Naschrift : Dat zinnetje in *KLASSE* sloeg nog op het vorige kabinet. Het zal de vele vrouwen in het onderwijsplezier doen dat de nieuwe minister het goede voorbeeld geeft. Of daarmee de algemene situatie van de vrouw in het onderwijs ook zal verbeteren blijft nog de vraag. Wij houden u op de hoogte.

GISTEREN IS NIET VOORBIJ

«Er is een grote behoefte aan een historisch referentiekader. Men misbruikt vaak de geschiedenis om de gebeurtenissen te manipuleren», zegt prof. Dr. Raf De Keyser van het Departement Geschiedenis van de KUL. Hij is redactiecoördinator van de nieuwe reeks *Histovisie*. De eersteling van deze reeks heet *Gisteren voorbij*.

De Keyser: «De publikaties van historici zijn voor de niet-specialist nauwelijks toegankelijk en te detaillistisch gericht op een te enge problematiek. De samenhang met het historisch perspectief is niet te zien. Deze werken geven een antwoord op vragen die niemand van onze samenleving stelt. Een andere categorie van historische werken bestaat uit prentjes met wat tekst errond. Hun banale vulgarisatie is onbetrouwbaar.» De nieuwe reeks *Histovisie* bewandelt de gulden middenweg. Zij respecteert de strenge kritische eisen van het historisch onderzoek. Enkel werken van hoog wetenschappelijk niveau worden opgenomen. Een redactie van professoren uit verschillende universiteiten staat daar borg voor. Anderzijds kan de reeks een ruim publiek interesseren. □

Gisteren Voorbij Een archeologische kijk op de geschiedenis van de oudste tijden – redactie J. Capenberghs – begint bij de jagers-verzamelaars uit de oude en middensteentijd van de nomadenculturen en gaat over de eerste landbouwers uit de jonge steentijd tot de ijzertijd in Europa en de Romeinse verovering – 200 blz., groot formaat – geïllustreerd met meer dan 200 foto's, tekeningen en kaarten – 1435 fr. – verschijnt in de reeks *Histovisie* bij uitgeverij Garant

Als leraars zich depressief, boos, angstig, zenuwachtig, gefrustreerd of gespannen voelen door hun job hebben we daar wel een naam voor («stress!») maar geen remedie. Of toch?

Leraar A: «Soms is één opmerking van een leerling voldoende om in paniek te geraken. Ik begin dan aan alles te twijfelen. Vooral aan mezelf.»

Leraar B: «Op onze school wordt alles boven je hoofd beslist. Daar heeft niemand vat op en dat maakt mij behoorlijk zenuwachtig.»

Leraar C: «Er is niemand waarmee ik over die problemen kan praten. Zeker niet met mijn collega's. Dat is nog het ergste.»

Leraar D: «Koffie, sigaretten, pillen... ik heb het allemaal geprobeerd maar de stress blijft.»

TWEE OORZAKEN

In *Essential teaching skills* schetst Dr. Chris Kyriacou (Oxford, 1991) hoe leraars kunnen omgaan met stress. U ervaart stress als u het gevoel hebt dat uw zelfwaardering wordt bedreigd. Dat kan op twee manieren gebeuren.

1. Ik kan het niet (*Leraar A*). U hebt het gevoel dat u niet kunt beantwoorden aan de eisen die aan u worden gesteld. Dan kan het zijn dat u bij een kleine opmerking al uw hele wereld ziet in elkaar storten («Als ik dit nog niet aankan, kan ik eigenlijk niets. Wat zullen al die leerlingen en de collega's wel denken...?»). Dezelfde opmerking wordt door een andere leraar helemaal niet als bedreigend ervaren. Hij heeft het gevoel dat hij ermee kan omgaan. Dat geldt ook voor het corrigeren van toetsen, moeilijke ouders ontvangen enz.

2. Ik tel niet mee (*Leraar B*). Wie zich gekwetst voelt, gepasseerd of niet bij de beslissingen betrokken, kan zich ook in zijn eigenwaarde aangevallen voelen. Er wordt hem niets gevraagd en daar zit het hem juist.

TWEE STRATEGIEËN

1. Directe actie (*Leraar C*)

Ga zo snel mogelijk na wat de precieze oorzaak is van uw stressgevoel en pak de zaak bij de wortel aan. Als één leerling u altijd de kast op jaagt, pak hem dan op een andere manier aan. Spanning met een collega? Ga naar hem toe en praat het uit. Altijd te laat met correcties? Leer technieken voor meer time management. Besef in elk geval dat u er niet alleen voor staat. Daarom kan een goed gesprek met een collega erg zinvol zijn.

2. Doekje voor het bloeden (*Leraar D*)

Soms krijgt u de oorzaken niet weg. Dan maar heil zoeken in de palliatieve technieken. Daarmee kunt u de stresservaring verzachten en dat is ook al wat. Er zijn mentale technieken (plaats de dingen in een ruimer perspectief, probeer de humor in een situatie te zien, neem eventjes emotioneel afstand enz.) en fysieke technieken (lichamelijke ontspanning, betere ademhaling, wat meer rust en ontspanning nemen enz.).

IEDER VOOR ZICH

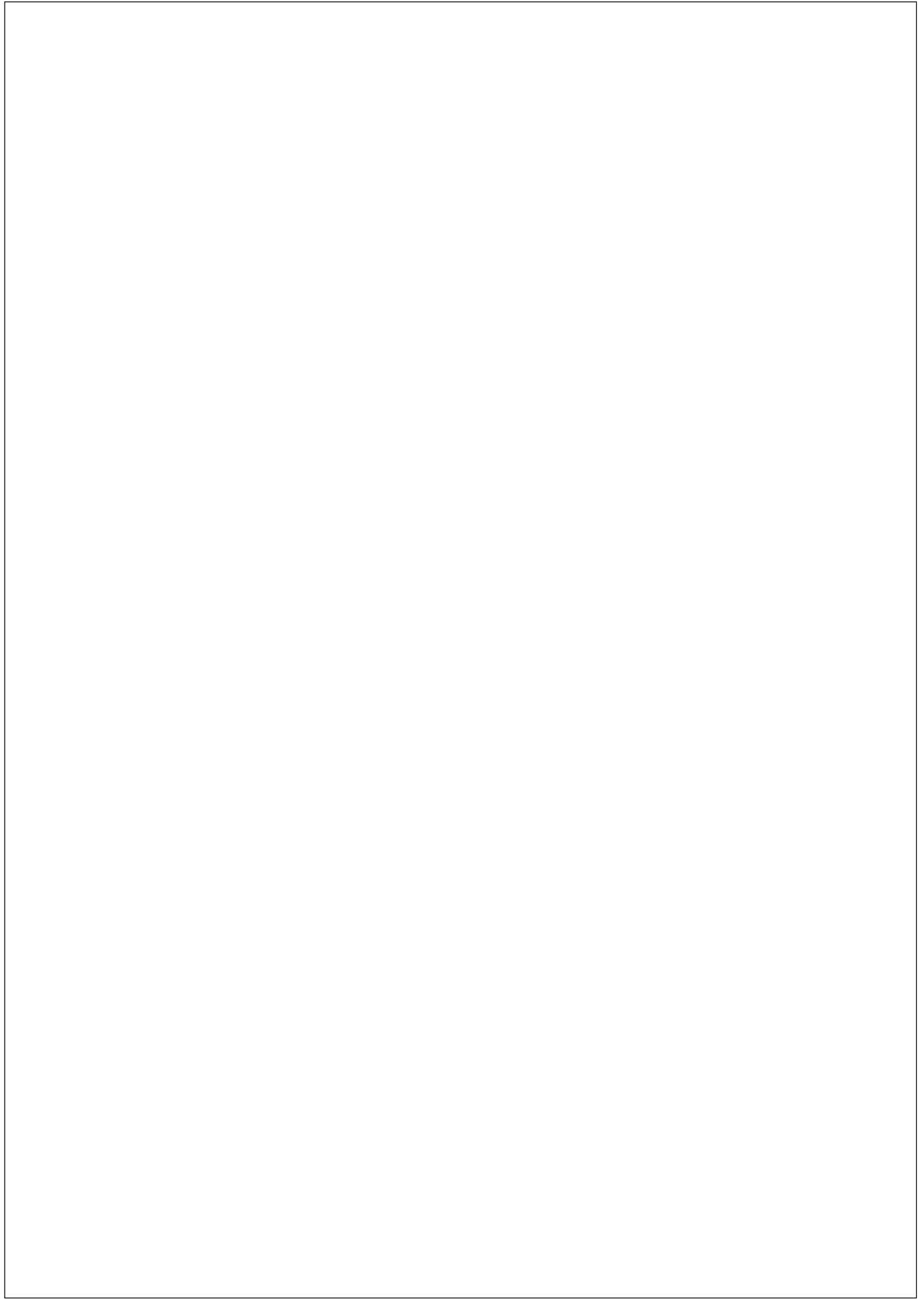
Begin eerst met directe actie. Daar-

mee neemt u niet alleen de gevolgen maar ook de oorzaken van stress weg. Dat veronderstelt wel dat u uw eigen situatie goed kunt inschatten. Iedereen is immers anders. Terwijl de ene bijvoorbeeld thuis beter wat meer tijd in zijn lesvoorbereiding zou steken, zou de ander thuis net wat meer moeten rusten... Toch deze algemene regels:

1. Bepaal uw probleem zo snel en precies mogelijk.
2. Ontwikkel aangepaste vaardigheden om om te gaan met de eisen die aan u worden gesteld (organisatie, time management enz.).
3. Ga na welke stresserende situaties u zelf creëert (vermijdbare confrontaties met leerlingen of collega's, te sterk belastende taken op u nemen enz.).
4. Plaats alles in een ruimer perspectief. Stel realistische verwachtingen in uzelf en anderen.
5. Deel uw zorgen met anderen. Praat erover.
6. Zorg voor evenwicht tussen uw werk als leraar en uw leven buiten de school.

SAMENWERKEN

Een positief klimaat op school voorkomt veel problemen: elkaar steunen en stimuleren, niet altijd alles op dezelfde schouders laten terecht komen, haalbare afspraken en «deadlines» vastleggen enz. Voor zo'n klimaat is iedereen collectief verantwoordelijk: leerkrachten én directie. □

INFOLIJN

WEG OP 18 ?

Het lijkt een welles-nietes-spelletje : mogen de leerlingen nu al dan niet op achttien jaar de school verlaten ?

Ja en neen. Dat is een eenvoudig antwoord op een heel wat ingewikkelder materie. We vatten het probleem kort samen.

De leerplichtwet van 1983 verplicht **de ouders** hun minderjarige kinderen naar school te laten gaan (of thuis onderwijs te geven) vanaf de maand september van het jaar waarin ze zes worden tot eind juni van het jaar waarin ze achttien worden. Die wet dateert echter van vóór de verlaging van de **meerderjarigheid** tot achttien jaar. En daar ligt de bron van alle discussie.

Het Vlaams Lentedecreet van 1990 spreekt immers van «jongeren» en «meerderjarige leerplichtigen». Daardoor worden alle jongeren—ondanks hun meerderjarigheid als ze voor eind juni jarig zijn—verplicht hun laatste jaar uit te doen. Daar zat de bekommernis achter om ze hun diploma te laten halen én zo hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren.

Nee, zei het Arbitragehof in februari. Het Vlaams Lentedecreet is op die manier een wijziging van de leerplichtwet. En dat kan niet, want die leerplicht is een nationale materie gebleven en mag niet gewijzigd worden door een decreet van een Gemeenschap. Het Arbitragehof schraptte een aantal artikels. Dat betekent dat de jongere de school mag verlaten op de dag dat hij achttien wordt.

Onderwijsminister *L. Van Den Bossche* is hier bijzonder ongelukkig mee. Hij heeft de scholen gemeld dat de jongeren tot eind juni op school moeten blijven. Maar hij kan niet strafrechterlijk optreden tegen niet-naleving van zijn beslissing. Hij steunt zich op drie argumenten. De leerplichtwet richt zich niet uitsluitend tot de ouders. De leerplichtwet spreekt hoe dan ook van een leerplicht die **12 jaar duurt** en loopt tot het einde van het schooljaar. En ten slotte—wat de betrokken uitstappers rechtstreeks aanbelangt—lopen de voortijdige uitstappers het risico na hun wachttijd geen recht te hebben op een werkloosheidsvergoeding. Ze zijn immers geen «schoolverlater» en moeten dus eerst een tijdje werken om in aanmerking te komen voor werkloosheidsvergoeding. □

POLITIEKE DEBATTEN

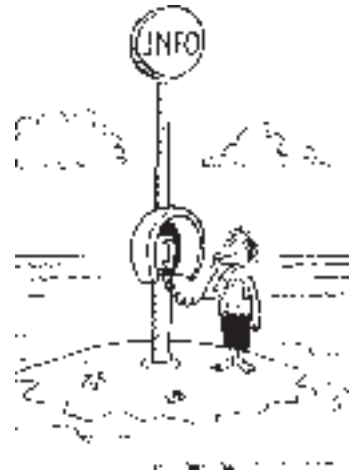
Mag een school openlijk stelling nemen inzake politieke debatten ? Volgens volksvertegenwoordiger *F. Van den Eynde* moet de school politiek neutraal blijven. Ze mag dus geen initiatieven nemen om bijvoorbeeld de multiculturele maatschappij te steunen door middel van een betoging. In de Vlaamse Raad gaf onderwijsminister *L. Van Den Bossche* hierop een ant-

woord : «Dat scholen stelling zouden innemen voor een multiculturele samenstelling van de maatschappij is een contradictie. Onze maatschappij is namelijk multicultureel samengesteld. Dat geldt ook voor ons onderwijs. Neutraal zijn betekent niet : waardenvrij onderwijs geven. De ARGO definieert die neutraliteit zeer precies. De multiculturaliteit moet in het onderwijs kunnen opgenomen worden in termen van de eindresultaten en mag niet beperkt worden tot de migranten en de vluchtelingen. Er werd een concreet voorbeeld gegeven van een betoging. Dergelijke betoging valt volgens mij **buiten de rol van een school.**» □

DWINGENDE REDENEN

In de Infolijn van **KLASSE 22** van februari 1992 stond een bijdrage over het verlov om dwingende redenen voor leraars. De informatie in die bijdrage blijkt niet te kloppen. Het daar genoemde KB van Minister *Van den Brande* geldt niet voor de personeelsleden van het onderwijs. Hun statuut is geregeld door de decreten van 27 maart 1991 en de daaraan verbonden uitvoeringsbesluiten.

Het statuut spreekt over verloven en afwezigheden voor alle personeelsleden en voor vastbenoemden alleen. **Alle personeelsleden** hebben recht op *omstandigheidsverlof*, bv. huwelijk, bevalling echtgenote of overlijden van een familielid. U hebt recht op maximum acht dagen per jaar. Ook een afwezigheid voor het vervullen van *staatsburgerlijke verplichtingen of burgerlijke opdrachten* (familieraad, jury, stembureau enz.) is mogelijk. Uitzonderlijk verlof wegens *overmacht* (ziekte of ongeval van inwonend familielid) mag vier dagen per jaar duren. Ten slotte is er ook verlof voor de opvang met het oog op adoptie of pleegvoogdij. Al deze verloven en afwezigheden tellen als dienstactiviteit en zijn gewoon bezoldigd. Afwezigheden omwille van een vrijwillige werkonderbreking (staking) zijn uiteraard niet bezoldigd maar hebben verder geen invloed op dienst- en weddeanciënniteit. □

DE INFOLIJN

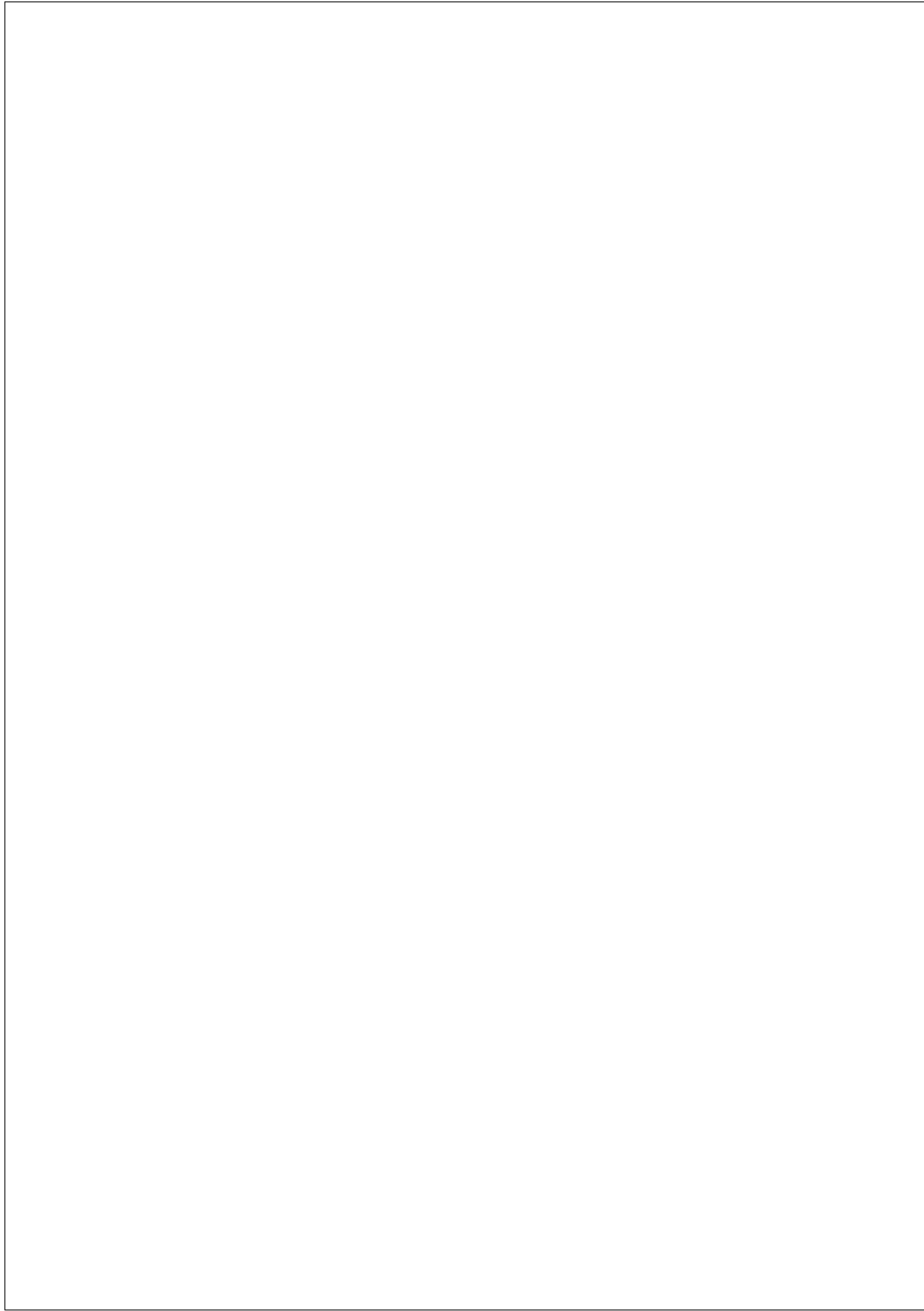
Voor al uw vragen over onderwijs:
Centrum voor
Informatie en Documentatie
Koningsstraat 150 1000 Brussel
☎ **02-210 54 00**

Vastbenoemden uit het gemeenschapsonderwijs hebben ook recht op verlof uit hoofde van dwingende redenen van familiaal belang. Dat verlof bedraagt maximaal één maand per jaar en is **niet** bezoldigd. □

MIDDAG-TOEZICHT

In maart kon u in de Infolijn een bijdrage lezen onder de titel «*Middagtoezicht betalen*». Hierover blijkt enige verwarring te zijn gerezen.

De informatie in deze bijdrage is immers alleen van toepassing op het **basisonderwijs** en niet op het secundair onderwijs. De toelagen voor het middagtoezicht zijn vanaf 1 januari 1991 opgenomen in de geglobaliseerde werkingsmiddelen. De inrichtende machten kunnen de vergoeding vrij vaststellen mits ze rekening houden met de wettelijke bepalingen van het minimumloon voor bedienden. De inrichtende macht beslist binnen deze grenzen ook zelf of ze personeelsleden met pedagogisch diploma en belast met het middagtoezicht éénzelfde bedrag uitbetaalt als personeelsleden zonder pedagogisch diploma. Wie er echter alles wil van weten verwijzen we naar de omzendbrief JVR1/11/AVW van het kabinet van de Gemeenschapsminister van Onderwijs van 25 juli 1991. Die ligt in uw school ter inzage. □

(advertentie)

GEZOCHT !**A**

Conservator *Veerle Van Doorne* is op zoek naar **oude houten schoolbanken**. Dé gelegenheid om de schoolzolder leeg te halen en een museum te helpen uitbouwen.

Museum van Deinze en Leiestreek – L. Matthysslaan 3-5 – 9800 Deinze – t. 091-86 00 11

GENEESMIDDELEN**B**

In *Op zoek naar een schat* maken de leerlingen van de **5de en 6de klas** kennis met geneesmiddelen en hoe ze ontstaan. Bij dit werkdocument hoort een dossier voor de leerkracht. *De wonderwereld van het geneesmiddel* geeft basisinformatie over de verschillende thema's die in het werkdocument aan bod komen én tips voor klassikaal gebruik.

De groep *Research & Leven* stelt deze documenten gratis ter beschikking van de scholen. De groep verenigt 28 farmaceutische research-ondernemingen. Via deze actie in het onderwijs wil *Research & Leven* bijdragen tot een **goed gebruik van geneesmiddelen**.

Research & Leven – Lambermontlaan 436 – 1030 Brussel – t. 02-242 37 98

IN UW PEN ?**A**

De reeks *Historische Verhalen* is zijn veertigste jaargang ingegaan. Elk schooljaar verschijnen zes vlot leesbare verhalen die zich afspelen tegen een historische achtergrond. Zo brengen de auteurs de geschiedenis tot leven voor jonge lezers vanaf 10 jaar.

De reeks is gesticht door *Cyriel Verleyen*. Om de veertigste jaargang te vieren is er nu de **Cyriel Verleyenprijs** voor een onuitgegeven historisch jeugdverhaal. Uw verhaal telt 28 bladzijden met elk 39 regels van 60 aanslagen. De jury kijkt vooral naar de literaire kwaliteit, de correcte verwerking van het historisch gegeven en de geschiktheid voor de doelgroep. U moet insturen vóór 1 december. Voor het winnende verhaal ligt 75.000 fr. klaar.

Uitgeverij De Sikkel – Sonja Prinsier – Nijverheidsstraat 8 – 2390 Oostmalle – t. 03-309 13 30

EMILE VERHAEREN IN DE BEELDHOUKUNST TOT 31 OKTOBER.**S**

De tentoonstelling biedt een overzicht van vooral borstbeelden en medailles die de dichter voorstellen. Zo werpt de bezoeker een blik op een eeuw geschiedenis van de beeldhouw- en penningkunst.

De toegang is gratis (voor individuele bezoekers enkel op zaterdag en zondag). Een rondleiding moet u aanvragen bij de Cultuurdienst van het Provinciebestuur van Antwerpen – Koningin Elisabethlei 28 – 2018 Antwerpen. Dat kost u 3000 fr. (voor de provincie) + 500 fr. (voor de gids) per groep van maximum 30 leerlingen. Er is een tweetalige catalogus (70 fr.).

Provinciaal Verbaerenmuseum – Kaai 22 – 2890 Sint-Amands – t. 052-33 08 05

ALS EEN MEER: MARK LUYTEN : TOT 14 JUNI**A**

Geen retrospectieve van het werk van deze jonge kunstenaar (° 1955). Wel een totaalbeeld met referenties aan vroeger en recent werk.

Er zijn begeleidende folders voor volwassenen (40 fr. of 10 fr. samen met een geleid bezoek) en voor leerlingen lager en lager secundair onderwijs (20 fr. of 5 fr.). Voor leerlingen hoger secundair onderwijs is er een lespakket (40 fr. of 10 fr.). Verder zijn er museumspelen, tentoonstellingsteksten, een leesboek en een knipselbord.

Een geleid bezoek kost 400 fr. per 10 leerlingen voor het basisonderwijs (toegang gratis) en 800 fr. per 20 leerlingen voor het secundair onderwijs (toegang 50 fr. per leerling).

Museum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen – Educatieve Dienst – Leuvenstraat 32 – 2000 Antwerpen – t. 03-238 59 60

KINDERARBEID VAN OMSTREEKS 1800 TOT 1914**A**

De nieuwe permanente opstelling in het Museum voor Industriële Archeologie en Textiel bestaat uit drie delen : de link tussen kinderarbeid en industriële revolutie (toenemende mechanisering), de wetgeving op de beperking (?) van de kinderarbeid en ten slotte

de werk- en levensomstandigheden van deze kinderen. Last-but-not-least legt de opstelling het verband met de kinderarbeid vandaag.

Toegang en begeleidende folder zijn gratis. Speciaal voor het onderwijs zijn er een kinderboekje (100 fr. per exemplaar) en een informatieve brochure *Kinderarbeid 1800-1914* (100 fr.) voor de leraar. Er zijn ook werkschriften op vier niveaus : 1ste, 2de en 3de graad lager onderwijs en secundair onderwijs (gratis bij rondleiding, anders 15 fr.). Een rondleiding kost 900 fr. voor maximum 25 leerlingen. Het eerste nummer van 1992 van het *Tijdschrift rondom Industriële Cultuur* (TIK) is een themanummer *Kinderarbeid*. Een los nummer kost 150 fr., een abonnement voor vier nummers 500 fr.

MIAT – Educatieve Dienst – Minne-meers 9 – 9000 Gent – t. 091-23 59 69

SPECERIJKELIJK : TOT 14 JUNI.**A**

Wie «specerijen» zegt, denkt ook aan Marco Polo en de ontdekkingsreizen. Er is nu een tentoonstelling met edelsmeedkunst, manuscripten, etsen en tekeningen, kaarten en navigatie-instrumenten, meubels, schilderijen en beeldhouwwerken en de reconstructie van een specerijenwinkel die dit geurig en kleurrijk verleden illustreert.

De toegang is gratis. De catalogus kost 850 fr. Een geleid bezoek kost 1000 fr. voor een groep van maximum 20 leerlingen. Zo'n bezoek duurt één uur.

De planten en specerijen vindt u tot 14 juni in de Plantentuin van Meise. Daar betaalt u 70 fr. per leerling (gratis voor de leraar). Een rondleiding kost ongeveer 1200 fr. per groep van maximum 20 deelnemers.

Galerij ASLK – Kreupelenstraat 12 – 1000 Brussel – t. 02-213 71 68 & Nationale Plantentuin van België – Domein van Bouchout – 1860 Meise – t. 02-269 39 05

ANDRÉ GOEZU, DERTIG JAAR GRAFIEK : TOT 28 JUNI.**A**

In het grafisch werk van deze Antwerpenaar speelt de natuur een

cruciale rol. Meestal combineert hij ets en aquatint, het kleurpalet is dan ook een kenmerkend deel van de compositie.

De toegang is gratis voor kinderen tot 12 jaar en inwoners van Antwerpen. Leerlingen van 12 tot 18 jaar betalen 30 fr. Er is ook een begeleidende catalogus. Een rondleiding kost 1000 fr. en duurt 2 uur (500 fr. per extra uur) voor een groep van maximum 25 personen.

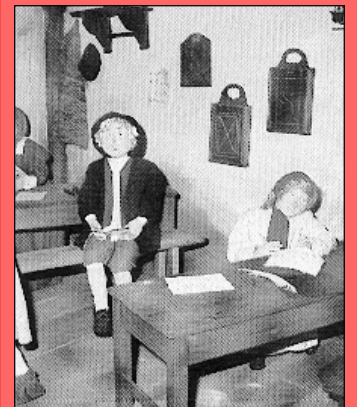
Stedelijk Prentenkabinet – Vrijdagmarkt 22-23 – 2000 Antwerpen – t. 03-233 02 94 – voor een rondleiding : 03-232 01 03 (vragen naar de gidsenbeurs)

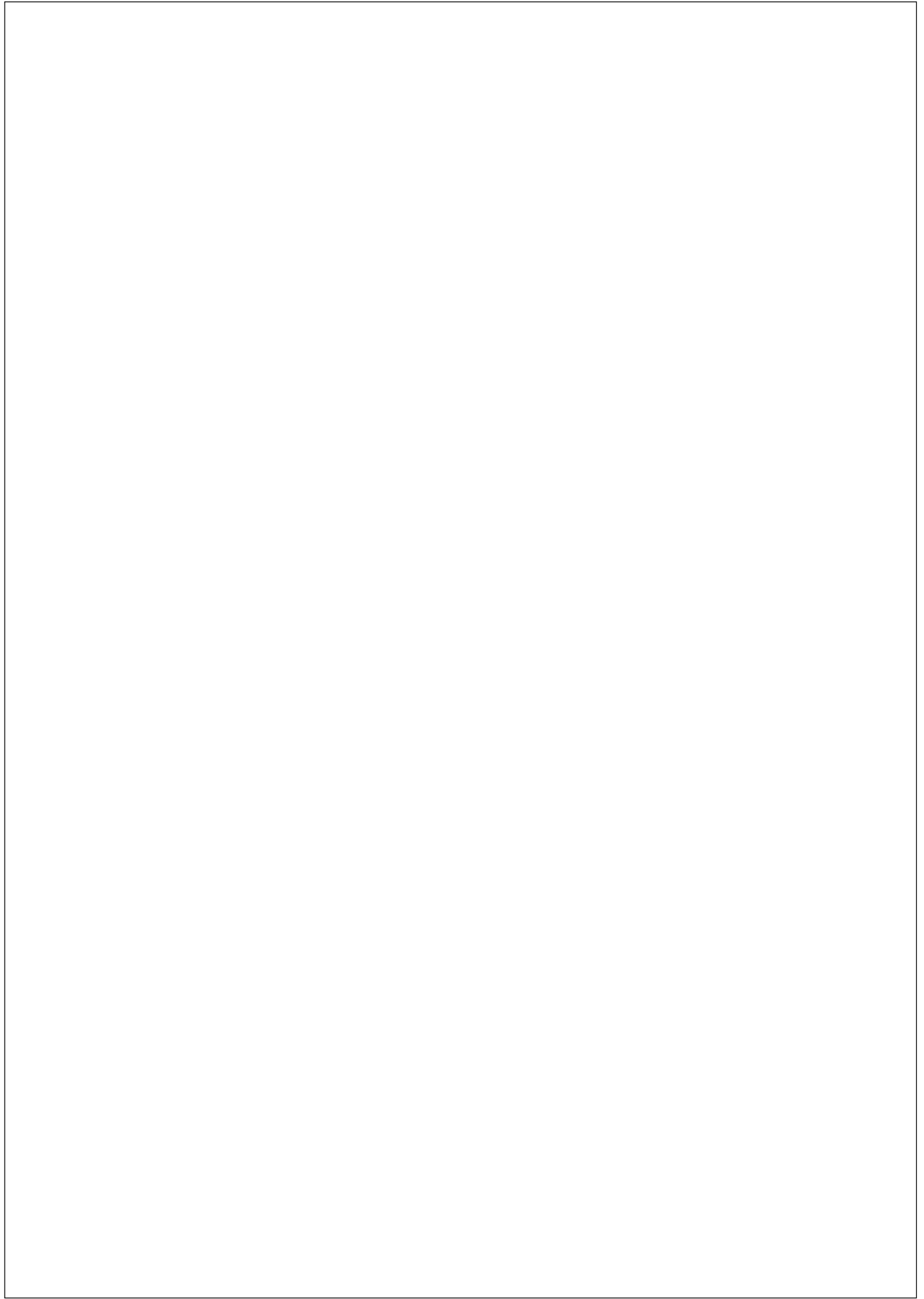
KLASSETIP VAN DE MAAND Onderwijsmuseum**A**

In 1990 opende in Ieper het Onderwijsmuseum zijn klaslokalen. Het toont de evolutie van het onderwijs, vooral in de regio Ieper, van 1253 tot vandaag of... van wastafeltje tot computer. Boeken, prenten, foto's en didactisch materiaal zijn op een speelse en kleurrijke manier gepresenteerd. Als blikvangers zijn er twee zorgvuldige reconstructies van een klaslokaal anno 1700 en anno 1930.

Het museum is open van 1 april tot 1 november. De toegang bedraagt 20 fr. per leerling en is gratis voor de begeleider. Een rondleiding duurt één uur en kost 1000 fr. Voor leraars uit het basisonderwijs is er een beknopte handleiding om zelf de rondleiding te verzorgen.

Stedelijk Onderwijsmuseum – Lakenballe – Grote Markt – 8900 Ieper – t. 057-20 26 23 – Voor rondleidingen (één week op voorhand) : Dienst voor Toerisme – t. 057-20 07 24

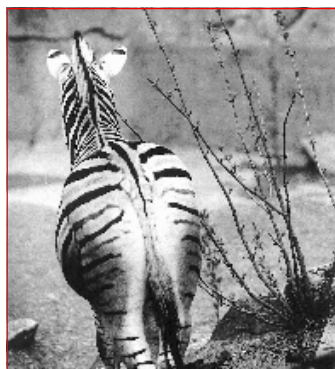

(advertentie)

ZEBRASPEL

S

Is een zebra nu wit op zwart of zwart op wit? Joost mag het weten, maar voor het **dorpsspel** in Heusden-Zolder maakt het geen verschil. Het spel brengt mensen van verschillende nationaliteiten en culturen samen. Aan de hand van opdrachten komen uw leerlingen immers in contact met Turkse mensen uit de Koolmijnlaan. Het begint trouwens al schitterend: de spelregels zijn opgesteld in het Turks; op zoek dus naar een tolk. De leerlingen komen daarna in een Turks café, gaan thee drinken bij mensen thuis, stappen een Turkse winkel binnen enz. Zo'n drie uren later hebben ze «van horen zeggen» zelf eens kunnen ondervinden. Wie wil kan het spel combineren met een bezoek aan de moskee.

Het spel is zeker geschikt voor jongeren vanaf 16 jaar. Alle groepen van 5 tot 50 leerlingen kunnen meespelen. Deelnemen kost 1000 fr. per klasgroep. De Brusselse Jeugdendienst *Graffiti* (Hugo De Wit – Stalingradlaan 18-20 – 1000 Brussel – t. 02-511 02 14) werkt aan een aanpassing van het spel aan andere deelnemersgroepen (bv. anders-validen) en andere lokaties (bv. Brussel). □ *Integratiecentrum – Herman Smits – Waterleidingsstraat 14 – 3530 Heusden-Zolder – t. 011-57 19 19*

NATUUR & CULTUUR

S

De *Wedstrijd voor het behoud van het natuur- en cultuurpatrimonium* bestaat uit vier categorieën: natuurpatrimonium, cultuurpatrimonium, leefmilieu en jongeren. In de laatste categorie kunnen jongeren tot 18 jaar deelnemen, al dan niet begeleid door een volwassene. Per categorie is er een prijs van 150.000 fr. voor de winnaar. In de categorie jongeren wordt dit bedrag

echter opgesplitst in een prijs van 100.000 fr. voor de laureaat en vijf aanmoedigingsprijzen van elk 10.000 fr. Eén van de vier laureaten zal België vertegenwoordigen op de Europese finale. Daarin komen de nationale winnaars van de zestien deelnemende landen tegen elkaar uit. Voor de Europese winnaar ligt er een cheque klaar van 20.000 dollar.

Vóór 1 augustus stuurt u een dossier in waarin u op maximum twintig getikte pagina's uw project uiteenzet. De prijsuitreiking vindt plaats in september. □

The Conservation Awards – Ford Motor Company – Public Relations – Marleen Beerens – Kanaaldok 200-204 – 2030 Antwerpen – t. 03-540 27 42

MUZIEK OP SCHOOL

B

In het *Luisterkabinet* kunnen uw leerlingen kennis maken met **klassieke muziek** en haar belangrijkste wetmatigheden. Vanuit de eigen leefwereld van de leerling legt *Mallemuze* de link naar de muzikale termen: vraag en antwoord, herhaling, dalende en stijgende melodische lijn enz.

Zo'n luisterinitiatie duurt één uur. Voor elk van de drie graden van de lagere school is er een aangepast programma. Per uur en per docent betaalt u 1000 fr. voor een groep van maximum 25 leerlingen plus 7,75 fr. per km voor reiskosten.

Tijdens de zomervakantie organiseert Mallemuze **muzeicursussen** voor kinderen en jongeren: de muziekweek in Neerpelt (van 16 tot 22 augustus voor 8 tot 13-jarigen), de klavier- en samenspelweek (van 17 tot 23 augustus voor 13 tot 18-jarigen) enz. Mallemuze heeft ook een **reizende tentoonstelling** van oude instrumenten uit de Middeleeuwen en de renaissance. Om die ook op uw school te tonen betaalt u 4000 fr. per dag (minimum 5 dagen), reiskosten en verzekering niet inbegrepen. □

Mallemuze – Postbus 45 – 3990 Peer – t. 011-63 21 64

ANTI PVC

S

De *Bond Beter Leefmilieu* bindt de strijd aan tegen PVC in **wegwerpverpakkingen**. De campagne spitst zich toe op drie concrete actiepunten: beperking wegwerpverpakkingen, hergebruik van verpakkingen en recycling als herge-

VORMING VOOR LERAARS

□ **Brabantse Volkshogeschool** – Liedtsstraat 27-29 – 1210 Brussel – t. 02-242 88 46

A Spreken in het openbaar: 19 en 26 mei, 2, 9, 16 en 23 juni (in Leuven).

• **Brussel**, een lang verhaal (6 tot 10 juli); 1830-1990: Brussel, stad van schone kunsten (27 tot 31 juli).

• **Pajottenland** en Zenne en Zonien, een streek met een warm hart (18 tot 20 augustus); **Leuven**, jong hart van Brabant (25 tot 27 augustus).

□ **Centrum voor Levende TALEN** – Vesaliusstraat 21 – 3000 Leuven – t. 016-28 56 61

A Zomercursus Frans – Engels – Duits: van 20 juli tot 1 augustus. Een intensieve cursus (50 uren) op verschillende niveaus.

□ **Impuls** – Albertlaan 27 – 3200 Aarschot – t. 016-56 95 68

A Vrouwenzomerweek (3 tot 7 augustus); Lesbische zomerweek (17 tot 21 augustus).

□ **Natuurlijk Genezen** – Van Nevelestraat 144 – 2100 Deurne – t. 03-325 00 40

A Mandalatennen: 21 juni.

□ **Obesitas** – Bunderbeeklaan 19 – 2950 Kapellen – t. 03-664 17 12

A Van 19 tot 22 september 1993 is er opnieuw een groot congres rond obesitas of zwaarlijvigheid. De organisatoren doen nu reeds een oproep naar geïnteresseerden om het programma van de vierdaagse naargelang van uw belangstelling samen te stellen.

□ **Praxis** – Tiensevest 142 – 3000 Leuven – t. 016-20 58 56

A Inleiding Public Relations: 4, 11 en 18 juni.

□ **Uitstraling Permanente Vorming** – VUB – Pleinlaan 2 – 1050 Brussel – t. 02-641 27 50

A Menselijke en medische ervaringen in Kinshasa en Kikwit (27

mei); Japan (3 juni); China (10 juni).

□ **The British Council** – Jozef II-straat 30 – 1040 Brussel – t. 02-219 36 00

S Current approaches to management education – an international seminar: 7 tot 16 september (in Lancaster).

• **English language teaching**: ELT in large classes – investigation and management (6 tot 19 september in Leeds); Literature in ELT: approaches for the classroom (7 tot 18 september in Nottingham); English language testing with minimal resources (6 tot 18 september in Lancaster); Developing language learning materials for particular educational contexts (8 tot 22 september in Liverpool).

□ **HILOK – VUB** – Pleinlaan 2 – 1050 Brussel – t. 02-641 27 18

S Navormingscyclus Lichamelijke Opvoeding: 15 tot 17 juni.

□ **Vliebergh-Sencie Centrum** – KUL – Blijde Inkomststraat 21 – 3000 Leuven – t. 016-28 47 78

S Aardrijkskunde: Voorbereiding Saar-Lor-Lux-excursie (13 juni); Vierdaagse excursie Saar-Lor-Lux (1 tot 4 juli).

• **Catechese**: Postmoderniteit, ethiek en religiositeit: 27 mei (voor afgestudeerden HIGW) en 19 tot 21 augustus (voor leraars catechese en andere belangstellenden).

• **Geschiedenis**: Historisch-didactische excursie naar Luik: 19 en 20 augustus.

• **Lichamelijke Opvoeding**: Bijscholing voor en door leerkrachten LO, secundair onderwijs (15 tot 18 juni); Bijscholing leerkrachten LO Pedagogisch Hoger Onderwijs (KNS, LNS, MNS) – thema: houdingsopvoeding (25 en 26 mei).

• **Engels**: the English National Curriculum (the Cox Report): English for ages 5 to 16: 3 juni. □

bruik niet meer kan.

Speciaal voor leerlingen secundair onderwijs is er een lespakket. De leraar vindt in de brochure *Een wolf in schapevacht* (80 fr.) de hele problematiek van PVC beschreven. Hiermee kan hij zijn les voorbereiden. Daarnaast is er een actiehandleiding (50 fr.) waarmee de leerlingen zelf een actie kunnen voeren: een brief schrijven naar de producenten, actie voeren bij een super-

markt enz. Met de vlamproef kunnen ze PVC opsporen en in de *Zwarte Lijst* zien ze welke producten in PVC verpakt zijn. Er zijn verder nog stickers (50 fr. voor 20 exemplaren, 150 fr. voor 100) en briefkaarten (10 fr. per stuk, 200 fr. voor 100). □

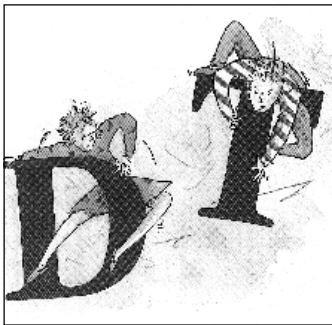
Bond Beter Leefmilieu – Anti PVC-Campagne – Ruud Snel – Overwinningstraat 26 bus 11 – 1060 Brussel – t. 02-539 22 17

DT-MANIE

S

Een nieuwe vouwkaart geeft voortaan een antwoord op elk dt-probleem. De kaart werkt met een zogenaamd algoritmisch systeem: vraagjes leiden de gebruiker onvermijdelijk naar de enige juiste spelling, zelfs in de ergste twijfelgevallen.

De gebruiksvriendelijkheid was prioritair. Het is dan ook de bedoeling dat leerlingen uit het vijfde en zesde jaar secundair onderwijs de kaart na één lesuur zonder hulp kunnen gebruiken. Die kaart moet hen bij alle lessen en toetsen vergezellen zodat ze ook in de lessen wiskunde geen vervelende werkwoordfouten meer schrijven. Na ongeveer twee maanden zou deze vraagstelling én de keuze van de enige juiste optie een automatisme zijn. De eerste tests zijn zeer positief: het foutenpercentage zakt met 35 à 70 procent.

Op 19 mei (ABB Leuven, 19 u.) en 20 mei (ABB Gent, 14 u.30) zijn er **informatievergaderingen**. Daar kunt u kennis maken met de vouwkaart. Co-ontwerper *Jeannine Beeken* lanceert trouwens een originele uitdaging: probeer een werkwoord te vinden dat niet in de tabel past.

De kaart is trouwens gratis en wordt op 80.000 exemplaren verspreid. Een gewone schriftelijke aanvraag volstaat. □

ABB – dienst PR & Cultuursponsoring – Minderbroederstraat 8 – 3000 Leuven – ℳ 016-24 37 72

DETACHERING

A

U bent een vastbenoemde leerkracht, onderwijzer, regent of licentiaat, man of vrouw. U bent jonger dan 35 jaar. U hebt belangstelling voor **film, media en jongeren**. Dan kunt u zich kandidaat stellen voor detachering naar de vormings-

□ ALGEMEEN A
• Ontdekking of verovering ?

Dit is een handleiding voor leraars van alle niveaus om les te geven over 500 jaar Amerika, hét hete item van 1992. Achtergrondinformatie, documentatie, werkmateriaal enz.

NCOS (samenstelling) – Davidsfonds/Infodok – ℳ 016-22 87 44 – 128 blz. – 299 fr.

• Euro Woordenboek

Leraar – professeur – teacher – Lehrer – profesor – professore: laat de grenzen maar opengaan, met dit boek zijn we er klaar voor. Meer dan 50.000 woorden en uitdrukkingen kunt u voortaan in 6 talen debiteren: Frans, Engels, Duits, Spaans, Italiaans en natuurlijk Nederlands. Alleen jammer dat je zo'n pil niet in je binnenzak kwijt kunt.

Henri & Monique Goursau – M & P/ Standaard Uitgeverij – ℳ 03-239 59 00 – 768 blz. – 500 fr.

• Opvoedend onderwijs

Monseigneur *Alfred Daelemans* was van 1962 tot 1990 directeur-generaal van het NSKO, de man van de «Guimardstraat». Dit boek geeft een overzicht van zijn gedachtengoed. De artikels en toespraken over onderwijs en opvoedingswerk tonen zijn visie op de christelijk geïnspireerde school én overbruggen dertig jaar onderwijsgeschiedenis.

Boekbandel LICAP – Guimardstraat 1 – 1040 Brussel – ℳ 02-509 96 80 – 327 blz. – 950 fr. (verzendingskosten inbegrepen)

□ BASISONDERWIJS B

• Help, ik heb een draak gezien

Kleuters zijn smoor op de poppenkast. Speciaal voor hen bevat deze bundel een zestigtal kant-en-klare poppenspelen over allerlei onderwerpen waar kinderen tussen 2,5 en 6 jaar zich mee bezighouden. Alles is haarfijn uitgelegd, met duidelijke regieaanwijzingen zodat u het stuk zonder problemen zelf kunt spelen. Meteen aan de slag dus!

Nady Gaens & Crista Geerts – Uitgeverij Clavis – ℳ 011-22 35 18 – 229 blz. – 595 fr. (vanaf 1 september: 795 fr.)

dienst van Jekino-Films. Daar komt eind augustus een stoel vrij.

Die dienst organiseert vormingsprogramma's over film en media

• Basisschool in beweging

De auteur toont aan dat kinderen echt niet moeten wachten op de les lichamelijke opvoeding om te bewegen.

Kristiaan Magnus – Davidsfonds/Infodok – ℳ 016-22 87 44 – 295 fr.

• Vijf keer elf

Een bundel nieuwe, eenvoudige kleuterliedjes met originele tekst en muziek én met leuke illustraties.

Ilse Ottoy – Davidsfonds/Infodok – ℳ 016-22 87 44 – 295 fr.

□ SECUNDAIR ONDERWIJS S

• De vlekken van de maan

In het jaar van Columbus verschijnt deze bundel van tien Latijns-amerikaanse verhalen. Ze gaan over de schepping en de liefde, over zeerovers en bandieten en ze werden steeds weer doorverteld vóór de mensen konden lezen of schrijven. Sommige verhalen stammen van de oorspronkelijke, Indiaanse bevolking, andere ontstonden na de komst van de Europeanen, en later, de Afrikanen. De verhalen zijn doordrenkt met avontuur, wijsheid en fantasie. Om zelf weer verder te vertellen.

Van Holkema & Warendorf/Standaard Uitgeverij – ℳ 03-239 59 00 – 77 blz. – 295 fr.

• «Klus» boekjes

De Elmar «klus» boekjes leggen uit hoe u de meest voorkomende werkjes zelf kunt aanpakken én tot een goed einde brengen. De veiligheid staat telkens centraal en soms raadt het boek u gewoon aan er een vakman bij te roepen. Recent verschenen vier nieuwe delen: Elektriciteit, Loodgieten, Buitenonderhoud en Metselen. Prima materiaal voor het technisch en beroepsonderwijs en voor de doe-het-zelver.

Elmar/Standaard Uitgeverij – ℳ 03-239 59 00 – 160 blz. per deel – 198 fr. per deel.

• Junior Beeldwoordenboeken Nederlands/Frans – français/néerlandais en Nederlands/Engels – English/Dutch

Aan de hand van zo'n 800 pagina-grote illustraties per thema krijgt de jonge lezer meer dan 5000 sleutelwoorden uit de woordenschat van de ons omringende wereld. Instrumenten, voorwerpen en machines, sport en spel, huisvesting, planten en dieren worden in woord en beeld voorgesteld. Beide boeken volgen precies dezelfde indeling dus krijgt u drie talen in twee volumes. Als u meteen kunt zeggen wat *un losange* of *a rhombus* is hebt u deze boeken niet meer nodig. □

J.C. Corbeil & A. Archambault – Standaard Uitgeverij – ℳ 03-239 59 00 – 175 blz. per deel – 695 fr. per deel

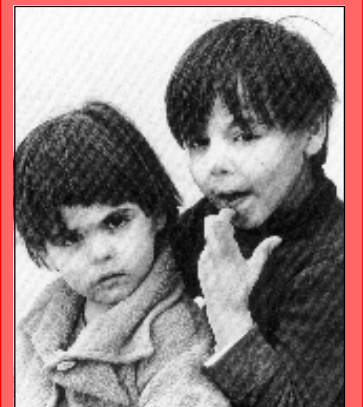
□ KLASSETIP VAN DE MAAND A

• Geschiedenis van het kind

Iedereen die zich met kinderen bezighoudt moet dit boek lezen. Het vertelt het verhaal van de manier waarop we sinds de vroegste tijden kinderen hebben opgevoed, onderwezen, behandeld én mishandeld. Ook vandaag nog staan onze huizen vol met door kinderen in de Derde Wereld geproduceerde goederen. En kindermishandeling is uit onze kranten niet weg te branden. Van de Carthagers tot vandaag worden kinderen verheerlijkt en uitgebuit, grondig verward en gruwelijk verwaarloosd.

Wie gelooft in de vooruitgang van de geschiedenis zal hier zeker enkele illusies kwijtraken. □

C. John Sommerville – Unieboek/Standaard Uitgeverij – ℳ 03-239 59 00 – 224 blz. – 695 fr.

in jeugdclubs, jeugdbewegingen, scholen enz. Daarnaast stelt hij dossiers samen over kinder- en jeugdfilms en geeft een eigen tijd-

schrift (ZOEM) uit. □
Jekino-Films – Felix Vanginderbuysen – Kon. St. Mariastraat 2 – 1030 Brussel – ℳ 02-219 48 96